

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA RUSKÉHO JAZYKA

**POVĚST O KRYSAŘI Z HAMELNU V RUSKÉ A ČESKÉ
LITERATUŘE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

FILIP MARTINKOVIČ

Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Doc. Gigla Dzhyndzholiia, Csc.

Plzeň, 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych touto cestou poděkovat Doc. Giglovi Dzhyndzholiiov, CSc. za bezmeznou ochotu, odbornou pomoc a podporu během vedení této práce. Mé díky patří taktéž Mgr. Michalu Laštovičkovi za ochotu a za poskytnutí rozhovoru pro tuto práci. Zároveň děkuji všem, kteří mě při studiu podporovali.

Obsah

Úvod.....	3
1. Historické kořeny pověsti o krysaři.....	4
2. Zpracování pověsti o krysaři do 20. století	7
2.1. Obraz krysaře v básni J. W. Goetheho	7
2.2. Pověst «O hamelnských dětech» bratří Grimmů.....	8
2.3. Zpracování pověsti v díle «Krysař z Hamelnu» Roberta Browninga	8
2.4. Ohlas pověsti o krysaři v díle F. L. Čelakovského.....	10
3. Zpracování pověsti o krysaři ve 20. století (Viktor Dyk a Marina Cvetajevová).....	12
3.1. Krysař ve zpracování Viktora Dyka	12
3.1.1. Život a politické názory Viktora Dyka	12
3.1.2. Syžet a kompozice Krysaře	15
3.1.3. Obraz krysaře	15
3.1.4. Obraz Seppa Jürgena	17
3.2. Krysař ve zpracování Mariny Cvetajevové.....	18
3.2.1. První verše Mariny Cvetajevové	18
3.2.2. Marina Cvetajevová v Československu (Život ve Všenorech a Mokropsech, návštěva Moravské Třebové)	19
3.2.3. Možné literární zdroje poemy	21
3.2.4. Syžet a kompozice poemy	22
3.2.5. Analýza poemy.....	23
3.2.6. Politický podtext	30
3.2.7. Český překlad Krysaře	33
4. Další zpracování pověsti o krysaři ve 20. století (V. Brjusov, B. Pasternak, A. Grin a další).....	35
4.1. Báseň «Крысолов» Valerije Brjusova	35
4.2. Pověst o krysaři v próze Borise Pasternaka	35
4.3. Krysař Alexandra Grina	36
4.4. Poema «Гаммельнский Воляинщик» Georgije Šengeliho.....	37
4.5. Krysař v divadle, pohádkách, kinematografii a písňové tvorbě.....	38
4.5.1. Divadelní hra «Krysař» Emila Františka Buriana	38
4.5.2. Krysař v pohádkách.....	39
4.5.3. Krysař v kinematografii a písňové tvorbě	39
Závěr.....	41

Resumé	42
Summary	42
Seznam použité literatury.....	43
Seznam Příloh	I
Příloha 1: Jmenný rejstřík.....	II
Příloha 2: Rozhovor s překladatelem Michalem Laštovičkou	V
Příloha 3: Ilustrace Ariadny Efronové k poemě M. Cvetajevové «Krysař».....	VIII

Úvod

Pověst o muži zvláštního vzhledu s píšťalou v ruce a příslibem zbavení města od krysaře je stará několik staletí. I přes to je tento příběh dodnes v kultuře hluboce zakořeněný. Motiv krysaře pronikl především do literatury, ale i do kinematografie a hudby. Cílem této bakalářské práce je popsat ruské a české literární zpracování této pověsti s důrazem na (dle autora práce) nejvýznamnější díla tohoto tématu: Krysaře Viktora Dyka a Mariny Cvetajevové. Jmenovaná díla nejsou pouhou interpretací pověsti o krysaři, obě mají vlastní symboly, syžet i skrytý podtext.

V první části se práce věnuje možným historickým souvislostem, které se mohou pojit k pověsti. Ve druhé části text popisuje literární zpracování pověsti do konce 19. století J. W. Goethem, bratry Grimmy, R. Browningem a F. L. Čelakovským. První tři autoři jsou významní zejména svým přispěním ke zformování obrazu krysaře. Na jejich dílo pak navazují pozdější autoři. Ve třetí části věnované V. Dykovi a M. Cvetajevové se práce zaměřuje na život obou autorů a rozbor jejich Krysaře. Dykův Krysař vzniká na konci jeho buřičského období a jeho občanské i politické postoje se v díle projevují. M. Cvetajevová napsala značnou část svého Krysaře v Československu, práce se mimo jiné zabývá právě tím, do jaké míry mělo místní prostředí vliv na tvorbu jejího díla. Práce dále popisuje spojení s možným politickým podtextem, který je v souvislosti s Krysařem M. Cvetajevové zmiňován.

V poslední části práce mapuje literární zpracování krysaře od dalších ruských a českých autorů 20. století. Ve stejné době jako M. Cvetajevová vydává povídku Krysař i A. Grin a tohoto motivu se dotkl např. i V. Brjusov a B. Pasternak. V závěru je věnována pozornost motivu krysaře v kinematografii a hudbě.

1. Historické kořeny pověsti o krysaři

Pověst o krysaři má původ ve staroněmecké pověsti a v městečku Hameln si ji připomínají do dnešních dní. «Na renesančním průčelí nejznámějšího hamelského domu, tzv. Hochzeitshausu, se několikrát denně rozezní zvonkohra a odsunou se železná dvířka, za nimiž je důmyslný mechanismus orloje. Neobjeví se tam průvod apoštolů jako na orloji v Praze, odehrává se tam krysařský příběh: krysař vyvádí krysy z města, objevují se postavy hamelských měšťanů a posléze opět krysař, tentokrát s průvodem hamelských dětí.»¹ Původ pověsti můžeme odvodit od místních historických událostí, třebaže verzí je několik. Například první písemné upomínání vyvedení dětí můžeme najít v latinském rukopisu z první poloviny 15. století: «Do města Hameln přišel dobře oblečený mládenec se stříbrnou pišťalou a odvedl 130 dětí východní branou kolem popraviště a Kalvárie směrem na východ. Matky, které se vydaly své děti hledat, jejich stopy už však nenašly. V rukopise chybí jakákoli zmínka o přemnožení krys ve městě a o úloze krysaře.»²

Podkladem této pověsti může být několik historických událostí. Jedna z nich je spojena s odchodem hamelských občanů za účelem kolonizace jiných území. Vesnice Hameln vznikla v 9. století a patřila klášteru svatého Bonifáce v hessenské Fuldě. Ve 13. století byla povýšena na město a dostala hradby. V této době bylo město rozděleno na tři skupiny obyvatel, z nichž každá měla svá specifická práva a povinnosti. První skupinu tvořili měšťané a majitelé městských statků a půdy. Druhou skupinu tvořili svobodní řemeslníci a třetí skupinu nevolníci, kteří byli povinováni klášteru svatého Bonifáce a po povýšení Hamelnu byli podřízeni samotnému městu, vůči kterému byli povinováni např. prací na polích, údržbou cest a hradeb. Pokud porušili některou ze svých povinností, byli souzeni církevním soudem, který se konal čtyřikrát do roka – na svátek Tří králů, první neděli po Velikonocích, svatého Bartoloměje a svatého Michala. 130 mladých nevolníků odmítlo na jaře roku 1284 vykonávat své práce na polích, což bylo považováno za vážné provinění. Tento případ byl projednán před církevním soudem v pondělí po první neděli po Velikonocích roku 1284. Když viníci nesjednali nápravu, byl rozsudek potvrzen 15. června na svátek svatého Bartoloměje a byla určena desetidenní lhůta, po jejímž vypršení měli opustit město Hameln. V této souvislosti se objevuje postava pištěce³, který přišel do města západní branou první neděli po Velikonocích, účastnil se soudního jednání a odvedl 130 hamelských dětí východní branou pryč z města. Existuje teorie, že tento

¹ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 33. ISSN 1211-1317.

² Tamtéž, s. 33.

³ Pištěc a Krysař byli dvě rozdílné postavy (ein Pfeifer a der Rattenfänger).

pištec byl lokátorem, který sháněl mladé osadníky na kolonizaci nových míst.⁴ Tento výklad předpokládá, že ony děti, které odešly, nebyly dětmi, ale obyvateli města.

Uvažování o tom, kam vlastně tito lidé odešli je zcela na místě, pokud se nespokojíme s původní verzí – odvedením do hory Koppel, která se za nimi zavřela. Jejich domnělý příchod byl často použit jako výklad původu místní německé diaspory. Za zmínku stojí vztah mezi Dolním Saskem a Moravou. «Klíčovou postavou byl olomoucký biskup Bruno ze Schauenburku (1245-1281), důvěrník a rádce českého krále Přemysla Otakara II., který v době svého olomouckého působení povznesl církevní autoritu, rozmnožil církevní statky a uskutečnil rozsáhlou německou kolonizaci na církevním území severozápadní Moravy. Biskup Bruno pocházel ze Schauenburku-Holsteinu, který se nachází přibližně 20 km od města Hameln. Lze proto předpokládat, že na Moravu povolával kolonisty ze svého rodného kraje a i po jeho smrti v r. 1281 navázané kontakty přetrvávaly.»⁵

Nejčastěji se pověst o krysaři používá jako objasnění příchodu sedmihradských Sasů do Sedmihradska, tedy oblast dnešního Rumunska, tehdy spadající pod uherské království. Propojení s pověstí se přímo nabízí, jelikož Hameln leží právě v Dolním Sasku. Nicméně historický původ místního obyvatelstva je i přes zevrubnou shodu v dataci komplikovanější. Sami sedmihradští Sasové jsou dodnes národností menšinou v Rumunsku.⁶ Představují nejstarší německy hovořící skupinu osídlenců ve východní Evropě. Až do 19. století byli privilegovanou vrstvou, která se účastnila i sedmihradského zemského sněmu. Z původní silné diaspory čítající až 300 000 lidí jich zde žije pouhý zlomek – 15 000. Zbytek se v krátkém časovém úseku v devadesátých letech 20. století vrátil do německých zemí.⁷ Jejich příchod se uvádí jako pozvání uherského krále Gézy II.⁸ za účelem osídlování nových území a zvýšení autority panovníka. Osadníci také dostali půdu a rozsáhlá privilegia. Takto bylo založeno okolo dvou set obcí. Díky tomu dosáhli uherští panovníci zalidnění prázdných oblastí a vyšších výnosů z daní.⁹ Sedmihradští Sasové dostali svůj název až ve 14. století a proti teorii příchodu z Hamelnu

⁴ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 34. ISSN 1211-1317.

⁵ Tamtéž, s. 34.

⁶ ŠATAVA, Leoš. Národnostní menšiny v Evropě. Encyklopedická příručka. Praha: Železný, 1994, s. 253-254. ISBN 80-7116-375-9.

⁷ DRS, Tomáš. Konstrukce paměti sedmihradských Sasů. V: Studia historica Brunensia, 2021, roč. 68, č. 2, s. 279. ISSN 1803-7429.

⁸ Géza II. byl uherský král z rodu Arpádovců, který vládl 1141–1162 (KONTLER, László, PRAŽÁK, Richard. Dějiny Maďarska. 2. dopl. vyd. Dějiny států. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 61. ISBN 80-7106-616-8.).

⁹ DRS, Tomáš. Konstrukce paměti sedmihradských Sasů. V: Studia historica Brunensia, 2021, roč. 68, č. 2, s. 279-280. ISSN 1803-7429.

hovoří i to, že osadníci nebyli z většiny ze Saska, ale z přelidněného Porýní, středního Německa a Bavorska.¹⁰

Nicméně motiv odvedení dětí (obyvatel) do Sedmihradska přetrval i v několika verzích pověsti. Tato skutečnost může vycházet z jiné události z konce 13. století: «Město Hammeln patřilo hrabatům z Eversteinu, od nichž se dostalo do rukou biskupa Wittekinda. Hrabě podnikl obyvatelstvo k boji proti biskupovi. Biskup vedl boj proti městu Hammeln; obyvatelstvo města postavilo stráže, které měly podat znamení, až se bude blížit biskupova armáda. Když zazněl zvuk píšťal, obyvatelé města se dali do boje, k němuž podle kroniky došlo 28. července 1295. Biskup pod horou Koppel zvítězil nad městem Hammeln, mnozí obyvatelé města padli a mnozí se dostali do zajetí. Když je po nějaké době biskup pustil domů, poslal směrem na Sevenberg. Tento název byl různými spisovateli zkomolen na Siebenbürgen – což je německé jméno Sedmihradska.»¹¹ Zmínku o tom, že krysař děti možná odvedl do Sedmihradska můžeme najít literárně zpracovanou už u bratří Grimmů a později i u V. Dyka. Ten však ve svém díle nereflektuje odchod do nějakého konkrétního místa. V jeho pojetí jde o sedmihradskou zemi, bájně a blažené místo, kde není bolest ani starost. Jde zde spíše o filozofický koncept. Dykovo literární zpracování pověsti je rozebráno ve třetí části práce (s. 12-18).

¹⁰ DRS, Tomáš. Konstrukce paměti sedmihradských Sasů. V: *Studia historica Brunensia*, 2021, roč. 68, č. 2, s. 279-280. ISSN 1803-7429.

¹¹ ADAMOVÁ, Zuzana. Pověst o krysaři. V: *Česká literatura*. 1968, roč. 16, č. 1, s. 64. ISSN 0009-0468.

2. Zpracování pověsti o krysaři do 20. století

2.1. Obraz krysaře v básni J. W. Goetheho

V domácím německém prostředí se pověsti o krysaři nechal inspirovat německý básník Johan Wolfgang Goethe (1749-1832). Pověsti věnoval báseň o třech slokách s prostým názvem «Der Rattenfänger» (1795) (Krysař). Báseň ovšem neobsahuje část o slíbené, ale nevyplacené odměně, ale zaměřuje se přímo na postavu krysaře. V prvních dvou slokách reflektuje pouze to, co o krysaři víme už z původní pověsti. V první sloce to, že umí vyhánět krysy, ve druhé že jeho tóny následují děti. Ve třetí však Goethe přidává krysaři vlastnosti, které doposud neměl:

<i>Dann ist der vielgewandte Sanger</i>	<i>A potom: obratný ten zpěvák</i>
<i>Gelegentlich ein Madchenfanger;</i>	<i>je nejen krysař, také devak!</i>
<i>In keinem Stadtchen langt er an,</i>	<i>Je málokteré městečko,</i>
<i>Wo er's nicht mancher angethan.</i>	<i>kde nezmatl by srdéčko.</i>
<i>Und wären Mädchen noch so blode,</i>	<i>A nech jsou dívky sebe tvrdší</i>
<i>Und wären Weiber noch so sprode:</i>	<i>a nech jsou ženy sebe hrdší,</i>
<i>Doch allen wird so liebebang</i>	<i>hned každa cítí lásky žal,</i>
<i>Bey Zaubersaiten und Gesang.¹²</i>	<i>když v hudbu strun jsem zazpíval.¹³</i>

«Vytvarı postavu zcestovaleho, mnoho znalého muže, jehož sebevědomí ještě nikdy nebylo pošramoceno, neboť mu nikdy nikdo neodolal. Prıvlastek vielgewandte (ıikovny, obratný) ukazuje na velké zkušenosti tohoto muže, který ví, jak se zachovat v každe životní situaci. Prıslowce gelegentlich (prıležitostne) podtrhuje jakousi lehkomyšlnost, s jakou plete krysař ženám hlavy. Sám nebere tyto zaležitosti prılıı vězně, ani je zvlastı nevyhledává, jen když se právě naskytne prıležitost (a tu ovšem nevynechá). Jsou to ženy, které nemohou odolat jeho kouzelne písní a touıı po jeho lásce.»¹⁴ Velice podobného krysaře potkáváme v novele V. Dyka.

¹² ADAMOVÁ, Zuzana. Pověst o krysaři. V: eska literatura. 1968, roč. 16, . 1, s. 65. ISSN 0009-0468.

¹³ DOSTÁL-LUTINOV, Karel. Duch Německa: výbor z německé poesie. Praha: Pražska akciová tiskárna. 1917. s. 71.

¹⁴ ADAMOVÁ, Zuzana. Pověst o krysaři. V: eska literatura. 1968, roč. 16, . 1, s. 64. ISSN 0009-0468.

2.2. Pověst «O hamelnských dětech» bratří Grimmů

Pravděpodobně největší popularitu pověsti přinesli jejím zpracováním bratři Jacob (1785-1863) a Wilhelm (1786–1859) Grimmové ve svém díle «Deutsche Sagen» (1816). To obsahuje stovky pověstí a legend kratšího rozsahu. Pověst «O hamelnských dětech»¹⁵, jak ji zde autoři nazývají, se stala verzí kanonickou a bude na ni navazovat mnoho autorů. Krysař je zde pestrobarevně oblečen,¹⁶ nabízí, že za jistý finanční obnos zbaví město krys a následně odvádí 130 dětí jako trest za nesplněný slib (nevyplacenou odměnu). Zmiňují se zde zeměpisné názvy řeky Wesery, hory Koppel a krysař děti odvádí do Sedmihradska. V tomto zpracování najdeme i motiv toho, že ne každý může krysaře následovat, konkrétně dvě děti, jedno hluché, druhé slepé. Podobný motiv použil ve své novele i V. Dyk, i když s přidáním významem. (s. 12-18).

2.3. Zpracování pověsti v díle «Krysař z Hamelnu» Roberta Browninga

Vedle verze bratří Grimmů nelze v žádném případě opomenout populární lyricko-epické zpracování této pověsti anglickým básníkem Robertem Browningem (1812-1889). Báseň *The Pied Piper of Hamelin* (1842) «Krysař z Hamelnu» věnuje synovi svého přítele Willymu. To odráží styl, jakým je báseň vedena. Verše jsou zde velmi bezprostřední, úderné a celé dílo klade především důraz na epiku. Co se týče obsahu, Browning se poměrně přesně drží pověsti včetně závěru, kde děti krysař odvede do Sedmihradska¹⁷, až na jednoho mrzáčka.^{18 19} Ve zpracování Browninga je ovšem posun ve vnímání postavy samotného krysaře. U bratří Grimmů je na krysaře pohlíženo jinak:

¹⁵ V originálu: GRIMM, Jacob; GRIMM Wilhelm. Die Kinder zu Hameln. V: GRIMM, Jacob; GRIMM Wilhelm. Deutsche Sagen. Herausgegeben von den Brüdern Grimm. Frankfurt am Main: Deutscher Klassiker Verlag, 1994, s. 281-282. ISBN 3-618-62020-9.

¹⁶ Obraz krysaře oděného do pestrobarevného oblečení přetrval až do dnešních dní. Na turistické stránce oblasti Weserbergland je možnost zakoupit si prohlídku města Hameln s krysařem v kostýmu, který je inspirován pověstí. Stadtführung mit dem Rattenfänger. Dostupné z: <https://www.weserbergland-tourismus.de/de/offer/stadtfuehrung/stadtfuehrung-mit-dem-rattenfaenger/55319196/>.

¹⁷ Browning zde používá zeměpisný název Transylvanien a tento motiv používá bez žádného dalšího významu.

¹⁸ ADAMOVÁ, Zuzana. Pověst o krysaři. V: Česká literatura. 1968, roč. 16, č. 1, s. 66. ISSN 0009-0468.

¹⁹ BROWNING, Robert. The pied Piper of Hamelin: Krysař z Hamelnu. Praha: Romeo, 2012, s. 43. ISBN 978-80-86573-32-8.

*Im Jahr 1284 ließ sich zu Hameln ein
wunderlicher Mann sehen. Er hatte einen
Rock von vielfarbigem, bunten Tuch an,
weshalben er Bundting soll heißen haben,
und gab sich für einen Rattenfänger aus,
indem er versprach, gegen ein gewisses
Geld die Stadt von allen Mäusen und Ratten
zu befreien.²⁰*

*V roce 1284 se v Hameln objevil podivný
muž. Byl oblečen v roztočivý šat z látky
mnoho barev, představil se jako krysař a
přislíbil za jistý finanční obnos, že město
zbaví myši a krysy.²¹*

Právě přídavné jméno *wunderlicher*²² nám dává dohromady se strohým vyprávěním tušit, že krysař je postava zahalená rouškou tajemství, kde barevné oblečení podtrhuje jeho zvláštní osobnost. Oproti tomu Browning, ač rysy samotného krysaře jsou podobně zvláštní, ho literárně vykresluje spíše komicky:²³

Come in! — the Mayor cried, looking bigger:

And in did come the strangest figure!

His queer long coat from heel to head

Was half of yellow and half of red;

And he himself was tall and thin,

With sharp blue eyes, each like a pin,

And light loose hair, yet swarthy skin,

No tuft on cheek nor beard on chin,

But lips where smiles went out and in —

There was no guessing his kith and kin!

And nobody could enough admire

The tall man and his quaint attire:

Quoth one: It's as my great-grandsire,

Starting up at the Trump of Doom's tone,

Had walked this way from his painted tombstone!

Dále! Starosta povstává,

Když vstoupí zvláštní postava!

Plášť sahá mu až po paty,

Je červenožlutě prouhatý,

on sám je dlouhán, kost a kůže,

oči jak trnky barvy moře,

blond vlasy, ale snědé tváře

bez porostu, na nichž se zdá, že

úsměv se zjeví a hned smaže.

O postavení toho muže

Nic nesvědčilo, každý však

Hleděl na něj jak na zázrak.

Jeden z nich řekl: „Vypadá, jak

By dávný předeek ožil znova

A šel nás strašit ze hřbitova!“²⁴

²⁰ GRIMM, Jacob, GRIMM Wilhelm. Deutsche Sagen. Herausgegeben von den Brüdern Grimm. Frankfurt am Main: Deutscher Klassiker Verlag, 1994, s. 281-282. ISBN 3-618-62020-9.

²¹ Text je z německého do českého jazyka přeložený na oficiálních stránkách města Hameln. Pověst o krysaři. Dostupné z: https://www.hameln.de/fileadmin/media/Dokumente/Sage_in_Fremdsprachen/CZ_-_Tschechisch.pdf.

²² Wunderlicher (něm.) – podivný, zvláštní.

²³ ADAMOVIČ, Zuzana. Pověst o krysaři. V: Česká literatura. 1968, roč. 16, č. 1, s. 66. ISSN 0009-0468.

²⁴ BROWNING, Robert. The pied Piper of Hamelin: Krysař z Hamelnu. Praha: Romeo, 2012, s. 14. ISBN 978-80-86573-32-8.

Barevné oblečení podtrhuje jen krysařovu výstřednost. «Nezvyklá pozornost je věnována popisu krysařova vzhledu: je vyličen jako bezvousý muž vysoké hubené postavy s modrýma očima a světlými vlasy v červenožlutém plášti. O jeho psychickém ustrojení se mnoho nedozvíme, je to typická „postava s tajemstvím“. Nicméně má snědé tváře, „na nichž se zdá, že úsměv se zjeví a hned smaže“ a jeden z radních o něm poznamená, že „vypadá, jak by dávný předek ožil znova a šel nás strašit ze hřbitova“.»²⁵ Zde je také dobře vidět, že je tato situace absurdní, což Browning využívá poměrně často.

2.4. Ohlas pověsti o krysaři v díle F. L. Čelakovského

Krysařského motivu se dotkl i český národní obrozenec František Ladislav Čelakovský (1799-1852) v básni *Cikánova píšťalka*, která vyšla ve sbírce *Ohlas písní českých* (1839).²⁶ V jeho podání píšťalou vládl zesnulý cikán, na něhož vzpomínají jeho děti. Dokáže s její pomocí vyhánět šváby a myši z domu.

Když zapískal na píšťalku

Po vsi, po městě,

hned za ním německé myši

byly na cestě:

musely vandrovat,

podle jeho tancovat,

s hráze chutě do rybníka

hopcovat²⁷

Čelakovský používá myši německé, které šly za zvukem píšťaly a následně utonuly. Dá se předpokládat, že jako podklad tohoto motivu posloužila pověst o krysaři, toho času už zpopularizovaná bratry Grimmy. Motiv vandrujících krys později využil spisovatel Heinrich Heine. V jeho básni «Die Wanderratten»²⁸ (1955) si syté krysy mohou pohovět, zato hladové musí zvandrovat svět. Tato báseň měla značný politický podtext a pravděpodobně inspirovala

²⁵ MALÝ, Radek. Krysař mezi pověstí a pohádkou. V: O dieťati, jazyku, literatúre. Prešov: Prešovská univerzita, 2020, roč. 8, č. 1, s. 60. ISSN 1339-3200.

²⁶ ČELAKOVSKÝ, František Ladislav. Ohlasy písní ruských a písní českých. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1959, s. 115-116.

²⁷ Tamtéž, s. 115-116.

²⁸ Do češtiny přeloženo jako «Potulné krysy».

Marinu Cvetajevovou v její poemě «Крысолов», což bude zanalyzováno v příslušné části (s. 18-35).

3. Zpracování pověsti o krysaři ve 20. století (Viktor Dyk a Marina Cvetajevová)

3.1. Krysař ve zpracování Viktora Dyka

3.1.1. Život a politické názory Viktora Dyka

Básník, prozaik, dramatik, publicista, kritik a překladatel Viktor Dyk (1877-1931) se narodil ve vesnici Pšovka, která je dnes již součástí Mělníka.²⁹ Místo narození mělo velký podíl na Dykův literární vývoj. V Mělníku žila početná německá menšina. Národnostní prostředí ve kterém Dyk vyrůstal zcela jistě přispělo k tomu, že byl s pověstí o krysaři dobře seznámen.³⁰ Sám Dyk v rozhovoru pro kulturní list *Rozpravy Aventina* uvedl, že formování jeho národního cítění značně ovlivnilo kromě školy jeho rodiště, ležící na česko-německém rozhraní.³¹ «Zachovaná část Dykovy žákovské a studentské „tvorby“ svědčí o tom, že jeho časté procházky do blízkého Liběchova, který už byl téměř celý německý, v něm probouzely zvláštní pocity čehosi cizího a záhadného, jež pak vyvažoval zaníceným zájmem o českou historii.»³² Tyto náznaky můžeme nejlépe spatřit v básni «Noční elegie» (1901):

Jsou hory k severu, jichž výše výtku chová.

Ty prošel's ulici blízkého Liběchova.

Zde cizí rasy vpád jsi cítil náhle cele

před sochou banální Císaře Němčitele.³³

Samotná Dykova rodina měla německé kořeny. Marie Patrovská – Dykova babička byla původem Němka z měšťanské rodiny z Varnsdorfu. Ve škole dosahoval mladý Dyk průměrných výsledků, tělesně nebyl velmi zdatný, v kolektivu neoblíbený, nicméně tuto skutečnost začal brzy kompenzovat v otcově knihovně četbou zejména oblíbených historických románů.³⁴ Na studia se mladý Dyk vydal do Prahy, kde nejdříve studoval gymnázium v Žitné ulici, kde ho dějepis učil Alois Jirásek, posléze nastoupil na studium práv na české Karlo-Ferdinandově

²⁹ Pšovka (Mělník, Česko). Dostupné z: https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-g0002339-Psovka-Melnik-cesko/.

³⁰ FORST, Vladimír a kol. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Ve 4 sv. Praha: Academia, 1985-2008, sv. 1, A-G, s. 643.

³¹ MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 9.

³² Tamtéž, s. 9.

³³ DYK, Viktor. Noční elegie. Cit. dle: MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 287.

³⁴ MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 8-9.

univerzitě.³⁵ V době studií bydlel Dyk spolu se svým bratrem u své babičky Marie Patrovské, která bydlela na Malé Straně. «Paní Patrovská musela být pozoruhodná osobnost; i když byla rodem Němka a měla německé školy, vyznávala nesmlouvavé češství a svými nekonvenčními názory vnukům nesporně imponovala. Inteliktuálně ovlivňovala především mladšího Viktora, který ji měl snad raději než matku. Babička byla jeho první rádkyní i průvodkyní po Praze, první posluchačkou jeho básnických pokusů i utěšitelkou jeho mladicky prožívaných milostných zklamání.»³⁶

Dyk studoval v Praze devadesátých let devatenáctého století. Jedná se o dobu kulturně a politicky velmi napjatou. A on se do ní zapojuje jak literárně, tak politicky. V roce 1895 vychází v časopise *Rozhledy* «Manifest české moderny», ve kterém se autoři zasazují o individualismus v literatuře a i v politice:

«Individualita nade vše, žitím kypící a život tvořící. Dnes, kdy estetika našla útulku jen v učebnicích středních škol, kdy boje o účelnost v umění jsou směšným přežitkem, kdy všechno staré padá do rumů a počíná se svět nový, žádáme od umělce: Buď svým a buď to ty!

(...) Jak chceme v literatuře individualismus, tak ho žádáme v politice. Politika budiž prováděna celými, vypracovanými jedinci. Míra jejich individuálnosti buď v přímém poměru k stupni jejich sebezapření: nic pro sebe sama, vše pro věc.

(...) Ceníme celé jedince výše než abstraktní hromadu.»³⁷

«Díky tomuto hledání uměleckých cest se stalo poslední desetiletí 19. století v české literatuře dramatickou křižovatkou mnoha vývojových tendencí a uměleckých směrů, které se vzájemně prolínaly i vyvracely, majíce jediného společného jmenovatele: negaci dosavadní literární tvorby ve jménu individualismu.»³⁸ V této době je více než kdy jindy důležité propojení politiky a literatury, jak můžeme jasně vidět třeba na již zmiňovaném manifestu. Na narůstající projevy národního cítění musela literatura reagovat.

Autoři nastupující generace vnímali národní identitu jako součást sebe, jako něco neměnného, a i proto je jejich národní cítění hlubší a agresivnější. Dyk sám nebyl svou činností politice nikterak vzdálen, i když po vzoru individualismu měl své vlastní politické vidění světa, které nelze lehce zařadit do konkrétního politického proudu. Po vystudování

³⁵ FORST, Vladimír a kol. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Ve 4 sv. Praha: Academia, 1985-2008, sv. 1, A-G, s. 643.

³⁶ MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 10.

³⁷ Manifest české moderny. Dostupné z: <https://www.ceskaliteratura.cz/dok/mmoderny.htm>.

³⁸ MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 47.

spolupracuje s *Časopisem pokrokového studentstva*, který měl blízko k Radikálně pokrokové straně a publikuje i v dalších anarchistických časopisech *Nový kult*, *Šibeničky* a *Přehled*.³⁹ Do roku 1905 se však nachází na rozcestí názorů a není si jistý, jaký politický proud je mu nejbližší. V již zmiňované básni «Noční elegie» sice vyjádřil obavu nad německou rozpínavostí, ale nelze to brát jako čistou inklinaci k nacionalismu. Evropa v té době ještě žila s živou pamětí na sjednocení Německa, německý nacionalismus sílil a Dyk žijící na pomezí dvou národů tuto skutečnost citlivě vnímal a prožíval. Jeho jasnější politický obraz se začíná konkretizovat až když začal působit v časopise *Pokroková revue*, který v roce 1905 založil Antonín Hajn, vysoce postavený člen Radikálně pokrokové strany. Dyk nejdříve přispíval jen básněmi a prózami, ale postupně začal glosovat i politiku a kulturu. Jeho smýšlení inklinovalo k nacionalismu, ale nebylo jednoduše zařaditelné.⁴⁰ «V mnoha politických glosách v Pokrokové revui se pokouší svůj nacionalismus definovat, kolísaje mezi nacionalismem jako kulturně politickým programem a nacionalismem jako ničím nezdůvodněnou mesianistickou vírou ve vyvolený národ.»⁴¹ Dyk se ve svých glosách vyjadřuje kriticky s jistou rezignovaností, opírá se do malosti české politiky i morálky lidí. To můžeme vidět na přelomu let 1908 a 1909. Tuto dobu v glosách Dyk popisuje jako trudná léta zklamání a střizlivosti. Jeho politická účast spolu s jeho zájmem o velké historické milníky a revoluce se zřetelně promítly do jeho tvorby. Básni «Rudý prapor» (1905) reaguje na revoluční nálady toho roku. Jeho drama «Posel» (1907) měl být první částí trilogie věnované době bělohorské. Bohužel druhé dvě hry (Karel ze Žerotína a Hvězdy) nikdy nevznikly. Ovšem kompletně napsanou a opublikovanou trilogii Dyk zasvětil Velké francouzské revoluci, nicméně myšlenka z her přesahuje do Dykovy současnosti a věnuje se historickému opodstatnění revolucí, což bylo v Dykově době aktuálním tématem.⁴² I v tvorbě, která nebyla přímo spjata s politikou si dal ale Dyk za cíl, aby jeho literatura měla přesah do skutečného života, aby o myšlenkách v jeho knihách čtenář přemýšlel. Např. v povídce «Stud» (1900) se objevuje motiv hryzající myši:

Uvažuji-li nyní dobře, mám něco společného s touto myší, ony zvuky disharmonické a tvrdé, které ruší noční klid, nebo aspoň bych si přál, aby rušily...⁴³

³⁹ MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 115.

⁴⁰ Tamtéž, s. 112-117.

⁴¹ Tamtéž, s. 117.

⁴² Tamtéž, s. 119-139.

⁴³ DYK, Viktor. Dramata a prózy. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 204. ISBN 80-7106-459-9.

«Od Studu a Smrti panenky se stala tato „hryzající myš“ základním programovým postulátem jeho prózy; „hryzající myš symbolizuje autorovu snahu být tím, kdo probouzí svědomí i národní energii.»⁴⁴

3.1.2. Syžet a kompozice Krysaře

Novela «Krysař» je obecně považována za vrcholné dílo Dykovy prozaické tvorby. Byť se jedná o prózu, nelze tomuto dílu upřít velký důraz na estetickou a lyrickou složku. Novela vycházela postupně mezi lety 1911 a 1912 v časopisu *Lumír* ve kterém Dyk působil. Původně nesla název «Pravdivý příběh o Krysaři», ale později byl název zkrácen.⁴⁵ Novela je rozdělena na 24 částí a je inspirována jak původní pověstí, tak jejím dalším zpracováním. Na rozdíl od předchozích verzí Dyk zvolil prozaický text v rozsahu novely, což mu umožnilo rozvinout příběh do šířky, doplnit další postavy, myšlenky a symboly, jak je pro jeho styl a jeho dobu typické. Původní motiv o vyhnání krys, nevyplacení odměny a trestu je zde poctivě zastoupen, nicméně je upozaděn, a to zejména milostnou linkou krysaře a Agnes (a Kristiána) a příběhem Seppa Jörgena. Příběh se sice drží původní látky, včetně odvodu do země sedmihradské, ale motivace postav jsou odlišné. Krysař přistoupí k trestu až po sebevraždě Agnes. Z části z žalu, z části jako trest za zradu a sebevraždu Agnes, nikoliv za nevyplacení odměny:

Nic není jiného, co by mohlo ulevit jeho bolesti.

*(...) Nic není jiného, co by mohlo pomstíti ho za Hammeln. Ať si mluví konšelé o sturýnských. Ne proto zazní píšťala krysařova.*⁴⁶

Dyk se přidržel verze bratří Grimmů i v motivu nemožnosti následovat krysařovu flétnu. U bratří Grimmů se jednalo o děti, které strádaly fyzicky (jedno slepé, druhé hluché). U Dyka tento motiv představují Sepp Jörgen, který nestrádá fyzicky, ale duševně, a proto následuje flétnu se zpožděním a nemluvně v kolébce, které ještě není schopno pohybu.

3.1.3. Obraz krysaře

Nejvíce se Dyk nechal inspirovat básní Johanna Wolfganga Goetha. Inspirace Goethem byla patrna i v předchozí Dykově tvorbě, například do povídky «Píseň o domově» z cyklu «Píseň o vrbě» (1908) zakomponoval německého spisovatele jako jednu z postav. Goethe se ve

⁴⁴ MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 140.

⁴⁵ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 33. ISSN 1211-1317.

⁴⁶ DYK, Viktor. Dramata a prózy. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 466. ISBN 80-7106-459-9.

své básni na rozdíl od ostatních autorů zaměřuje na samotného krysaře. Toho vykresluje jednak jako poutníka, který cestuje od města k městu, ale zároveň jako velkého svůdce. Tento základní koncept si právě Dyk půjčuje.⁴⁷ Osobnost Goethova krysaře v Dykově krysaři cítí i Agnes:

Milovalo vás jistě mnoho žen.

Krysař však odpovídá:

Snad, nepamatuji se.

Dykův krysař totiž přichází do Hamelnu bez minulosti je pouze krysařem a je od začátku zahalen tajemstvím. Stejně jako v Browningově zpracování je krysař štíhlý a vysoký, ale každý z nich působí rozdílně. Browningův krysař, jak bylo uvedeno výše, je oblečen pestrobarevně a působí zvláště a komicky, Dykův naopak tajemně, vzbuzuje nervozitu, nejistotu či dokonce opovržení. Tento pocit podtrhuje už samotný začátek novely:

*Nejmenuji se; jsem nikdo. Jsem hůř než nikdo, jsem krysař.*⁴⁸

Dyk krysaře vykresluje jako osobu na okraji společnosti, se společenským statutem na úrovni kata. Svým povoláním užitečného, ale nikdo s ním nechce mít nic společného:

*Lidé vidí ho rádi přicházet. Ale odcházeti vidí ho mnohem raději.*⁴⁹

Krysař představuje v životě obyvatel něco, co přichází z daleka, tím pádem pro ně neznámého, podezření vyvolávajícího:

*Zde bylo příliš mnoho nejasného. Občané v Hammeln milovali věci jasné; a proto seděl krysař sám u svého stolu.*⁵⁰

Inspiraci Goethovým dílem je patrná nejen v postavě krysaře, ale i skrze postavu magistera Fausta z Wittenberka. «Faustovská epizoda (pověst o Faustovi pochází ze 16. století) zároveň posunula krysařův příběh o tři století dopředu, do 16. století, kam Dyk umístil i děj svého Giuseppe Nora a Zmoudření Dona Quijota.»⁵¹ Faustus krysaře pokouší, aby píšťalu použil i na jiné věci, než jen na vyhánění krys. Píšťala vládne tajemnou mocí, toho si je vědom i sám krysař a dává o tom vědět už při prvním rozhovoru s Agnes:

⁴⁷ ADAMOVÁ, Zuzana. Pověst o krysaři. V: Česká literatura. 1968, roč. 16, č. 1, s. 65. ISSN 0009-0468.

⁴⁸ DYK, Viktor. Dramata a prózy. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 405. ISBN 80-7106-459-9.

⁴⁹ Tamtéž, s. 406.

⁵⁰ Tamtéž, s. 422.

⁵¹ MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 152.

*Nikdy jsem nepískal plným dechem; byl to vždy tlumený zvuk. Kdybych pískal plně,
ne pouze krysy šly by za mnou.*⁵²

Přesvědčování krysaře Faustem může mít i skrytý výklad, např. to můžeme chápat, jako zápas krysaře se svým vnitřním já, protože jistou touhu po moci pociťuje, minimálně od nevyplacení odměny. «Krysařovu touhu po pomstě zdržovala jen láska k Agnes. I svodům ďáblova pomocníka Fausta, s nímž se setkal v krčmě, krysař odolal, síla lásky přemohla zlo. Teprve když Agnes zradí lásku a podlehne svému bývalému nápadníkovi Kristianovi a zradí lásku ke krysaři, zvítězí ďábelská moc píšťaly a krysař se Hameln pomstí.»⁵³ Pomstí se protože to jediné, co mu bránilo v potrestání, totiž čistá láska Agnes, je pryč. Sám krysař jasně dal najevo, že kromě Agnes není v Hamelnu nic čistého:

*Bůh žádal deset spravedlivých, aby ušetřil Sodomu a Gomoru. Chci býti skromnější boha.
Stačí mi jediná žena. Ušetřím Hammeln pro tebe, Agnes.*⁵⁴

Po zradě Agnes a její sebevraždě už nebylo nic, co by krysaři v pomstě zabránilo.

3.1.4. Obraz Seppa Jörgena

Krysaře není možné rozklíčovat bez postavy rybáře Seppa Jörgena. Na první pohled by se mohlo zdát, že tyto dvě postavy tvoří protipóly. Sepp Jörgen pomalu chápe, je nemotorný, vysmíváný. Zajímají ho jen běžné zemské starosti.

*A Sepp Jörgen žil, ničeho dále nečekaje*⁵⁵

Oproti němu se krysař jeví jako idealista, který naopak žije v myšlenkách, snech, představách. Nicméně jejich vztah je mnohem bližší a komplikovanější. V tomto se ve svých pracích Med⁵⁶ s Opelíkem⁵⁷ shodují. Oba dva stojí na okraji společnosti, oba dva jsou ovšem, jak píše Opelík, «eroticky žádoucí». Jak bylo ukázáno výše, krysaře taková aura předchází. Sepp Jörgen, byť reálným úspěchem se chlubit nemůže, je terčem zájmu hamelnských dívek.⁵⁸ Jakmile spí a je skryta jeho duševní stránka, stává se pro ně žádoucí:

⁵² DYK, Viktor. *Dramata a prózy*. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 407. ISBN 80-7106-459-9.

⁵³ MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 156.

⁵⁴ DYK, Viktor. *Dramata a prózy*. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 427. ISBN 80-7106-459-9.

⁵⁵ Tamtéž, s. 411.

⁵⁶ MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988, s. 158-159.

⁵⁷ OPELÍK, Jirí. Dvě dykovské marginálie. V: *Česká literatura*. 1974, roč. 22, č. 1, s. 221-230. ISSN 0009-0468.

⁵⁸ Tamtéž, s. 228.

Tento muž, tak blízký a tak lhostejný, dráždil ve spánku zájem, kterého nikdy neprobudil bdící. Zdálo se, že vše malicherné, směšné a titěrné, co se pojilo k jeho jménu, bezvědomím spáčovým se tratí; zbyl tu muž odpočívající v kupě sena.⁵⁹

Jak pro krysaře, tak pro Seppa Jörgena je důležitá hudba, pro krysaře je to samozřejmě píšťala, pro Seppa Jörgena drozd, který mu zpívá. Sepp Jörgen podlehl svodům d'ábla, když okousil «rozkoš rdoušení» a zabil tak svého drozda. Krysař, jak bylo zmíněno výše d'áblovým svodům podlehl nakonec taktéž.⁶⁰ Rozdíl je až v samém závěru novely, kde pozorujeme proměnu Seppa Jörgena. Píseň krysařova na něj působí jako na každého a dojde až k propasti, kam ho láká vidina ráje. Avšak dá přednost životu na zemi, s běžnými starostmi (najít matku, která by nakrmila dítě) před životem ve vysněné zemi sedmihradské a to bez logického motivu, pouze na základě zásahu vyšší moci. Jak Opelík, tak Med za tím vidí milník v životě samotného Dyka, kdy se z «bojitele» stal «stavitel».⁶¹ «Postavou krysaře, romantického a pomstychtivého buřiče, se Dyk definitivně rozloučil s buřičským programem své mladosti a Sepp Jörgen, to je zmoudřelý nástupce krysařův, zvěstovatel autorova nového básnického programu, svědek Dykova úsilí porozumět lidu, stát se jeho básníkem.»⁶²

3.2. Krysař ve zpracování Mariny Cvetajevové

3.2.1. První verše Mariny Cvetajevové

Staroněmecká pověst zaujala i spisovatelku Marinu Cvetajevovou (1892-1941). V té době byl ženský přínos poezii velmi oceňovaný, svá díla tvoří kromě Cvetajevové například Anna Achmatová, Zinaida Gippius, ale i další více než stovka básnířek, které byly ve své době populární. Svou básnickou kariéru zahajuje ještě na gymnáziu, kde sama vydává sbírku veršů «Вечерний альбом», která okamžitě oslovuje velké postavy literatury své doby – Valerije Brjusova, Nikolaje Gumiljova a další. Z osobních a tvůrčích důvodů v období 1913-1917 nepublikuje. Z její následné tvorby je patrně nejznámější cyklus «Лебединый стан», který mimo jiné reaguje na odchod manžela Sergeje Efrona⁶³ do Dobrovolnické armády.⁶⁴ Právě jeho odchod byl pro Cvetajevovou milníkem nejen v literární, ale i osobní rovině. Sergej Efron se

⁵⁹ DYK, Viktor. *Dramata a prózy*. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 415. ISBN 80-7106-459-9.

⁶⁰ OPELÍK, Jirí. *Dvě dykovské marginálie*. V: *Česká literatura*. 1974, roč. 22, č. 1, s. 228-229. ISSN 0009-0468.

⁶¹ Tamtéž, s. 228-229.

⁶² MED, Jaroslav. *Viktor Dyk*. Praha: Melantrich, 1988, s. 159.

⁶³ ЭФРОН, Ариадна. *О Марине Цветаевой. Воспоминания дочери*. Москва: Советский писатель, 1989, с. 43-52. ISBN 5-265-00670-2.

⁶⁴ HRALA, Milan. *Ruská moderní literatura 1890-2000*. Praha: Karolinum, 2007, s. 225-226. ISBN 978-80-246-1201-0.

po porážce Dobrovolnické armády stahuje z Krymu a v roce 1921 začíná v Praze studovat na filozofické fakultě.

3.2.2. Marina Cvetajevová v Československu (Život ve Všenorech a Mokropsech, návštěva Moravské Třebové)

Jakmile se Marina Cvetajevová dozvěděla, kde se její manžel nachází, rozhodla se za ním vydat a v roce 1922 přijíždí spolu se svou dcerou Ariadnou do Československa.⁶⁵ Ta na toto období později vzpomíná následovně: «Když bylo jasné, že se Sergej Jakovljevič evakuoval do Turecka spolu se zbytky rozbité bílé armády, Marina pověřila Erenburga, který odjížděl do zahraničí, aby ho našel. Erenburg ho našel už přesunutého v Československu, když začal studovat na pražské univerzitě. Marina se rozhodla za ním přijet, protože pro něj, jakožto pro bělogvardějce byl v té době návrat nemyslitelný a nemožný.»⁶⁶ (překl. F.M.)

A tak začalo krátké, ale velice plodné (mnozí ho nazývají vrcholné) období její tvorby.⁶⁷ Napsala zde přes 150 děl různého rozsahu, mezi nimi i poemu Krysař.⁶⁸ Nicméně její osobní život v té době nebyl jednoduchý. «Rodina žila jen díky stipendiu otce a podpoře, kterou dostávala Marina od svazu ruských emigrantských spisovatelů. Rodina nežila v Praze, ale v jejím nejbližším okolí, ve Všenorech a Mokropsech, kde byly byty a život mnohem levnější.»⁶⁹ Nicméně se s rodinou často stěhovala, aby si zajistila co nejlepší a zároveň nejlevnější možné bydlení. Ze vzpomínek Ariadny Efron:

«Chudoba Mariny a Segeje, důstojnost, vytrvalost a častý humor, s nímž čelili všem každodenním strastem, vzájemná podpora, to všechno ve mně budilo tak silný pocit lásky k nim, že to už samo o sobě bylo štěstím.»⁷⁰ (překl. F.M.)

⁶⁵ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 35. ISSN 1211-1317.

⁶⁶ ЭФРОН, Ариадна. О Марине Цветаевой. Воспоминания дочери. Москва: Советский писатель, 1989, с. 51. ISBN 5-265-00670-2.

⁶⁷ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 35. ISSN 1211-1317.

⁶⁸ ВАНЕЧКОВА, Галина. Летопись бытия и быта: Марина Цветаева в Чехии, 1922-1925. Москва: Дом-музей М. Цветаевой, 2006, с. 304-308. ISBN 80-7050-501-х.

⁶⁹ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 35. ISSN 1211-1317.

⁷⁰ ЭФРОН, Ариадна. О Марине Цветаевой. Воспоминания дочери. Москва: Советский писатель, 1989, с. 177-178. ISBN 5-265-00670-2.

S neutěšenou finanční situací pomáhal rodině Mark Slonim⁷¹ který jakožto redaktor emigrantské časopisu *Воля России* vydával její texty.⁷² Právě v něm v pěti číslech za rok 1925 a v jednom za rok 1926 vyšla i poema *Krysař*.⁷³

Cvetajevové se ve Všenorech 1. února 1925 narodil syn Georgij, kterého po krátké době domácky překřtili na Mura.⁷⁴ Tato událost měla velký vliv na napsání *Krysaře*. Měsíc po jeho narození si do sešitu Cvetajevová poznamenala, že by si na toto téma přála napsat krátkou poemu.⁷⁵ «Když Mur v kočárku spal, napsala tam (v besídce u domu ve Všenorech, pozn. autora práce) Marina velkou část své lyrické satiry *Krysař*.»⁷⁶ Jako inspirace a předobraz města Hameln jí posloužilo město Moravská Třebová. Shodují se na tom výpovědi jejího manžela i dcery.^{77 78} Malé městečko se značnou německou populací jí připomnělo dětství strávené v Německu. «*Krysařská* pověst, kterou z dětských let znala, se pro ni objevila ve zcela nových souvislostech.»⁷⁹ «Městečko jí posloužilo jako vzor pro „město Hameln“, bohaté buržoazní německé městečko.»⁸⁰

Ariadna byla z domova velmi vzdělaná, i když její znalosti byly nevyvážené, slovní zásobu měla výbornou, znalosti gramatiky, ale také např. matematiky chyběly. Dáno to bylo tím, že nenavštěvovala v Rusku žádnou školní instituci. V září 1923 ji tedy rodiče zapsali do ruského gymnázia v Moravské Třebové (Ariadna byla studentkou v jediném školním roce – 1923/1924). Cvetajevová navštívila Moravskou Třebovou dvakrát. Poprvé, když Ariadnu odváželi do gymnázia (zdrželi se deset dní) a podruhé na pravoslavné Vánoce. Podle korespondence se měla ubytovat v domě, do kterého se nevchází z náměstí, ale z úzkého

⁷¹ СЛОНИМ, Марк. О Марине Цветаевой. Из воспоминаний. Dostupné z: <http://tsvetaeva.lit-info.ru/tsvetaeva/vospominaniya/slonim-o-marine-cvetaevoj.htm>.

⁷² VANĚČKOVÁ, Galina. Průvodce po místech pobytu M. Cvetajevové v Praze a blízkém okolí 1922-1925. Překlad: Mirko Vaněček. Praha: Společnost Mariny Cvetajevové, 2013, s. 6. ISBN 978-80-905681-0-5.

⁷³ ПЕРЕЛЬМУТЕР, Вадим. Время крыс и крысолов. В: Октябрь: независимый литературно-художественный журнал. Москва. 2002. №7, с. 151. ISSN 0132-0637.

⁷⁴ RAZUMOVSKY, Maria a ŠTROBLOVÁ, Jana. Marina Cvetajevová: mýtus a skutečnost. Praha: Garamond, 2009, s. 207, 209. ISBN 978-80-7407-047-1.

⁷⁵ ГОРЬКОВА, Татьяна. Поэма «Крысолов» – Политический подтекст. В: Дни Марины Цветаевой – Вшеноры 2000. Прага: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2002, с. 69. ISBN 80-7050-382-3.

⁷⁶ RAZUMOVSKY, Maria a ŠTROBLOVÁ, Jana. Marina Cvetajevová: mýtus a skutečnost. Praha: Garamond, 2009, s. 209. ISBN 978-80-7407-047-1.

⁷⁷ ГОРЬКОВА, Татьяна. Поэма «Крысолов» – Политический подтекст. В: Дни Марины Цветаевой – Вшеноры 2000. Прага: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2002, с. 69. ISBN 80-7050-382-3.

⁷⁸ TSVETAeva, Marina. Ratcatcher. Translation Angela Livingstone. Evanston, Illinois: Angel books, 1999, s. 12. ISBN 0-8101-1816-5.

⁷⁹ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 37. ISSN 1211-1317.

⁸⁰ RAZUMOVSKY, MARIA a ŠTROBLOVÁ, JANA. Marina Cvetajevová: mýtus a skutečnost. Praha: Garamond, 2009, s. 209. ISBN 978-80-7407-047-1.

a tmavého průchodu boční uličkou.⁸¹ Pyšné vybavení bytu nadchlo dceru Ariadnu, ale Marinu dráždilo.⁸² ⁸³ Není těžké uvěřit tomu, že maloměšťácké myšlení a životní styl dohromady se středověkým nádechem městečka se staly hlavními náměty budoucí poemy.

3.2.3. Možné literární zdroje poemy

Moravská Třebová bezpochyby posloužila Cvetajevové jako inspirace, a to zejména svým prostředím. S určitostí lze také říci, že literárních inspirací bylo několik. Jako hlavní a vysoce pravděpodobný zdroj se dá přepokládat znalost klasického krysaře od bratří Grimmů, se kterým se Cvetajevová mohla seznámit v dětství, když s rodiči cestovala po Německu.⁸⁴ ⁸⁵ Vliv dalších jednotlivých beletristických zpracování nelze taktéž přehlížet. V německém prostředí to byly zejména «Potulné krysy» a «Zimní pohádka» Heinricha Heineho (obě budou podrobněji zmíněny v kapitole o politickém podtextu) a «Krysař» Karla Simrocka. Zde nacházíme kromě tématu velkou shodu i v syžetu: jako odměna je slíbena dcera purkmistra, ale po utopení krys purkmistr prohlásí, že zpíváním a pískáním na flétnu se nezískávají dcery purkmistrů.⁸⁶ Etkind ukazuje možná spojení s literární variantou Browninga: «Balada Browninga je nejbližší k baladě Cvetajevové.»⁸⁷ Cvetajevová pojímá krysaře stejně jako dříve Browning. Jako lyrickou báseň s velkým důrazem na epickou složku. Nicméně na tomto základu staví mnohem jinotajnější a komplexnější dílo. Revzinová zmiňuje dřívější poemu Cvetajevové «Чародей» (1914) a porovnává, že německým ekvivalentem Wundermann (něm. Wundermann – «чародей») je označován krysař v básni Karla Simrocka.⁸⁸ Makin nevyklučuje znalost novely Viktora Dyka, která v roce 1923 vyšla v novém vydání – v témže roce, co vznikl u Cvetajevové nápad na napsání poemy.⁸⁹

⁸¹ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 35-37. ISSN 1211-1317.

⁸² Tamtéž, s. 37.

⁸³ ГОРЬКОВА, Татьяна. Поэма «Крысолов» – Политический подтекст. In: Дни Марины Цветаевой – Вшеноры 2000. Прага: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2002, s. 69. ISBN 80-7050-382-3.

⁸⁴ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 37. ISSN 1211-1317.

⁸⁵ МЕЙКИН, Майкл. Марина Цветаева: поэтика усвоения. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 1997. с. 216-217. ISBN 5-7873-0004-1.

⁸⁶ ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997, с. 395. ISBN 5-900245-15-2.

⁸⁷ Тамtéž, s. 397-398.

⁸⁸ РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове" В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-chto-kryisolove-84323.html?ysclid=lu5kly5d3b890023268>.

⁸⁹ МЕЙКИН, Майкл. Марина Цветаева: поэтика усвоения. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 1997, с. 216. ISBN 5-7873-0004-1.

3.2.4. Syžet a kompozice poemy

Poema je rozčleněna do šesti samostatně nazvaných kapitol – Město Hammeln («Город Гаммельн»), Sny («Сны»), Nájezd («Напасть»), Odvod («Увод»), Na radnici («В ратуше»), Dětský ráj («Детский рай»). První kapitola nám v ironickém duchu představuje Hameln jako ideální, spořádané, neměnné město:

*Стар и давен город Гаммельн,
Словом скромн, делом строг,
Верен в малом, верен в главном:
Гаммельн – славный городок!*

*Město Hammeln starobylé,
Střídmé v slově, v činu též,
Správné zgruntu, správné stylem,
líbeznější nenajdeš!*

*(...) Город грядок –
Гаммельн, нравов
добрых, складов
полных, – Рай-
город...⁹⁰*

*(...) Město řádek —
Hammeln kladů
mravních, skladů
plných — ráj-
město...⁹¹*

V tomto duchu poema pokračuje i kapitole Sny, kdy v jiných městech se zdá mužům o mořských pannách, v čistém Hamelnu ovšem se lidem zdá o všedních, obyčejných věcech bez jakékoliv fantazie. V kapitole Nájezd dojde k zaplavení města kryсами, v další kapitole jsou krysařem z města vyváděny, přičemž hlavní roli hraje flétna, která vede dialog se starou krysou. Ta flétně nevěří a ví, že je vede na smrt do vody. Po splnění úkolu se v kapitole «Na radnici» krysař dožaduje slíbené odměny – dcery purkmistra. V této kapitole je značná část vedena formou polylogu, kdy mluví purkmistr, konšel za romantismus a krysař. Poslední šestá kapitola vykresluje dětský ráj a končí utopením dětí:

⁹⁰ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 51 и 55. ISBN 5-7195-0014-6.

⁹¹ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 9 a 15. ISBN 978-80-87377-68-0.

– Вечные сны, бесследные чащи...	– Ve věčné sny, jak do houští spadne
<i>A сердце всё тише, а флейта всё слаще..</i>	<i>A srdce jen tichne a flétna sládně...</i>
– Не думай, а следуй, не думай, а слушай.	– Nemysli, následuj, nemysli, slyšíš?
<i>A флейта всё слаще, а сердце всё глуше..</i>	<i>A flétna jen sládně a srdce tiší...</i>
– Mutter, ужинать не зови!	– Mutter, k večeri zvi jiný!
Пу–зы–ри. ⁹²	Бу–бли–ны. ⁹³

3.2.5. Analýza poemy

Jako jeden z prvních poemu «Крысолов» přečetl Boris Leonidovič Pasternak. Svědčí o tom jeho obsáhlá korespondence s Cvetajevovou. Mezi lety 1925 a 1936 se zmiňují o Krysaři – dle propočtů autora práce – více než padesátkrát.⁹⁴

Cvetajevová poslala Pasternakovi Krysaře už v průběhu tvorby. Zasílá ho spolu s dopisem 26. května 1925 a zmiňuje se, že právě vychází v časopise *Воля России*.⁹⁵ Pasternak byl poemou nadšen a ochotně ji dával přečíst lidem ze svého okolí.⁹⁶ Sám Pasternak Krysaře přečetl jedním dechem a chtěl na něj zareagovat. V několika dopisech se zmiňuje, že má rozpracovaný dopis o *té úžasné věci*. Nicméně v následné korespondenci říká, že původní dopis, který měl již z poloviny napsaný, zničil a začal psát nanovo.⁹⁷ Žádnému jinému dílu v celé bohaté korespondenci Pasternak nevěnuje takovou pozornost, což svědčí o jeho zájmu. Často zmiňuje «Poému hory» a «Poému konce», nicméně tak komplexního rozboru se od Pasternaka nedočkaly. Pasternak oceňuje geniální jednoduchost motivu, a zároveň obrovskou poetickou originalitu látky.⁹⁸ Nebál se dát najevo, jak na něj poema zapůsobila:

«Кдыбых Krysaře неčetл, был бых на své прироженé cestě плне компромисů mnohem
klidnější.»⁹⁹ (překl. F.M.)

Zároveň se vyjadřuje i ke konkrétním kapitolám:

⁹² ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 108. ISBN 5-7195-0014-6.

⁹³ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 127. ISBN 978-80-87377-68-0.

⁹⁴ ЦВЕТАЕВА, Марина, ПАСТЕРНАК, Борис. Души начинают видеть: письма 1922-1936 годов / Е. Б. Коркина и И. Д. Шевеленко. Москва: Вагриус, 2007. 717 с. ISBN 5-9560-0143-7.

⁹⁵ Tamtéž, s. 108-109.

⁹⁶ Tamtéž, s. 221 a 259-261.

⁹⁷ Tamtéž, s. 226 a 229-230.

⁹⁸ Tamtéž, s. 231.

⁹⁹ Tamtéž, s. 232.

«Nejlepší kapitoly jsou Odvod (Увод) a Dětský ráj (Детский рай). Na jejich velikosti (sice bez flétny, ale to je jako partie bez královny) stojí Nájezd (Напасть). Na radnici (В ратуше) se mi líbí míň.»¹⁰⁰ (překl. F. M.)

Pasternak také mluvil o Krysaři jako o konečném světě se svými vlastnostmi.¹⁰¹ Této problematice se dopodrobna věnovala ve své práci Olga Revzinová. Představuje Hameln jako uzavřený prostor, uzavřenou společnost a přirovnává ho k městskému státu. Dokazuje to tím, že z města je zcela odebrán parametr času.¹⁰²

<i>Полстолетия (пятьдесят Лет) на одной постели Благополучно проспавши, спят Дальше.</i> ¹⁰³	<i>Půlstoletí (to padesát let) na jedné posteli bezpečně vyspaní můžeme spát dále.</i> ¹⁰⁴
---	---

Po této části následuje polemika autorky s obyvateli Hamelnu psaná v závorkách, která se týká vztahu k času:

<i>(Бог упаси меня даже пять Лет на одной перине Спать!..)</i> ¹⁰⁵	<i>(Chraň bůh: spát pouhých pět let pod jednou duchnou nemohu!</i> ¹⁰⁶
---	---

Zároveň je ve městě přesná struktura. Obyvatelé Hamelnu mají charakter jen podle profese, kterou vykonávají – řezník, kuchař. Ve městě má být všeho přiměřeně, ani moc, ani málo:

¹⁰⁰ ЦВЕТАЕВА, Марина, ПАСТЕРНАК, Борис. Души начинают видеть: письма 1922-1936 годов / Е. Б. Коркина и И. Д. Шевеленко. Москва: Вагриус, 2007, с. 245. ISBN 5-9560-0143-7.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 232.

¹⁰² РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове". В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-cto-kryisolove-84323.html>.

¹⁰³ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 52. ISBN 5-7195-0014-6.

¹⁰⁴ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 10. ISBN 978-80-87377-68-0.

¹⁰⁵ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 55. ISBN 5-7195-0014-6.

¹⁰⁶ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 10. ISBN 978-80-87377-68-0.

*Мера! Священный клич!
Пересмеялся – хнычь!
Перегордился – в грязь!
Да соразмерит князь.¹⁰⁷*

*Ó, míra! Na cejch zvykej!
Nasmál ses dost – ted' vzlykej!
Do hnoje – byl jsi hrdý!
Knížepán – soudce tvrdý.¹⁰⁸*

A právě přeplnění skladů vychýlí tuto rovnováhu a město postihne katastrofa v podobě nájezdu krys:¹⁰⁹

*Переполнения ж складов – рисом –
Следствием – крысы.¹¹⁰*

*Rýží – sklad přeplnil jsi –
Výsledek – krysy.¹¹¹*

Dalším příznakem městského státu je podle Revzinové kolektivismus, který se projevuje, když je město představováno jako jeden celek:¹¹²

*В городе – впрочем, одна семья
Гаммельн! И так, в семействе
Гаммельнском – местоименья «я»
Нет: не один: все вместе.¹¹³*

*Ve městě – jsme jako rodina –
Hammeln! U jednoho stolu.
Zájmeno „Já“ je spodina
Ne: jedinec! Jen: spolu!¹¹⁴*

Jedná se o princip masy, kdy jednotlivec neznamená vůbec nic. Všichni existují společně, jako jeden organismus, bez individuálních potřeb. Jakékoliv vybočování je nežádoucí. Tento princip nás provází celou poemou a je zřejmé, že autorka jím opovrhuje. Až v dětském ráji můžeme pozorovat jisté narušení této struktury:

¹⁰⁷ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 63. ISBN 5-7195-0014-6.

¹⁰⁸ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 38. ISBN 978-80-87377-68-0.

¹⁰⁹ РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове" В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-cto-kryisolove-84323.html>.

¹¹⁰ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 64. ISBN 5-7195-0014-6.

¹¹¹ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 39. ISBN 978-80-87377-68-0.

¹¹² РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове" В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-cto-kryisolove-84323.html>.

¹¹³ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 95. ISBN 5-7195-0014-6.

¹¹⁴ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 97. ISBN 978-80-87377-68-0.

Для девочек лани, для мальчиков кони,
Плоды Соломона и розы Саади,
Для мальчиков – войны, для девочек –
свадьбы,

*Весь мир — нараспев
И ласка для всех.*

(...) Погремушки для самых маленьких!
Сказки – пастора рассмешишь!
И романтики для больших.

*На всякие нужды! на всякие вкусы!
Для мальчиков – пули, для девочек – бусы.
На всякие жажды! на всякие масти!
Для мальчиков – игры, для девочек –
страсти.¹¹⁵*

*Mám tady – řekl, takže z dlaně! –
Pro kluky koně, pro holky laně,
Šalamounovy plody i Sádiho růže,
kluk bojovat – holka vdávat se může,*

*svět teď – zní zpěvem
a laskavost všem.*

(...) Chrastítka jsou pro ty maličký!
Pohádky – pastorovi svědčí!
A romantika pro ty větší.

*Na všechny postřehy! Na všechny verky!
Pro kluky – kulky, pro holky – šperky.
Na všechny žízně! Co trápí strašně!
Pro kluky – hry, pro holky – vášně!¹¹⁶*

Tyto přísliby můžeme samozřejmě chápat, jako lákání dětí flétnou krysaře, nicméně se tato část výrazně stylisticky liší od lákání krys. Nebo, pokud připustíme, že už se přímo v ráji nacházíme, tak je každému dopřáváno podle jeho potřeb. Mohlo by se jednat o posmrtné vykoupení nebo jsou děti v poetice Cvetajevové čisté duše, které nejsou za všednost a kolektivnost zodpovědné.

Celková uzavřenost se ovšem týká jen samotného města Hameln (popřípadě radnice, která funguje taktéž jako svůj uzavřený prostor, nicméně se pořád nachází ve městě). V průběhu děje se tato struktura naruší a poéma tak přechází z uzavřeného společenství do otevřeného (při odvodu krys a dětí) a naopak z otevřeného do uzavřeného (do radnice např.).¹¹⁷ Do ohraničeného a uzavřeného Hamelnu přichází i krysař. Podle Revzinové krysař náleží v poemě

¹¹⁵ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 104-105. ISBN 5-7195-0014-6.

¹¹⁶ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 119 a 121. ISBN 978-80-87377-68-0.

¹¹⁷ РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове" В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-chto-kryisolove-84323.html>.

k otevřenému prostoru se všemi jeho náležitostmi: «dynamika, možnost změny, důraz na osobnost a individuálnost, svoboda, morálka a odpovědnost za své činy.»¹¹⁸ (překl. F. M.)

Krysař Cvetajejovové je ztělesněním dvou principů. Z jedné strany muzikant, básník, umělec, ale zároveň vrah a podvodník, který nezabíjí provinilce, ale nevinné děti.^{119 120} Konflikt, který je přítomný v celém díle Etkind definuje jako souboj duševního a materiálního, či dokonce jako souboj Satana a Boha.¹²¹ Další protipóly vyobrazené v poemě jsou duše a tělo. Cvetajejovová zobrazuje hamelnské obyvatele bez duše, jako jednolitou masu, jak bylo zmíněno v pasáži o kolektivismu. V první kapitole čteme o obyvatelích Hamelnu:

Души Господь их принял.

И озаренье: А вдруг у них

Не было таковых?

Dal duši Pánubohu

Leč bleskem: A co uděláš,

Jestliže nižádnou nemáš?

(...) В городе Гаммельне – ни души.

Но уж тела за это!

Плотные, прочные.¹²²

(...) Ve městě Hammeln – duše? Ne!

Zato těch těl co je tu!

Bytelných, pevných.¹²³

Na tomto příkladu vidíme, že jediný princip, který je u obyvatel Hamelnu přítomen je ten tělesný. «V tomto městě není místo na projevy duše a pocitů. Vše je tam podřízeno mechanickému dodržování pravidel. Proti tomu Cvetajejovová staví «через – край-города»¹²⁴, která nazývá *моими*.»¹²⁵ (překl. F. M.)

¹¹⁸ РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове" В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-cto-kryisolove-84323.html>.

¹¹⁹ ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997, с. 405, 416-417. ISBN 5-900245-15-2.

¹²⁰ ОБУХОВА, Э. Флейтист и Грета (о поэме М. Цветаевой "Крысолов" на фоне "Двенадцати" А.Блока). В: Новый Берег. 2010. № 29. Dostupné také z: <https://magazines.gorky.media/bereg/2010/29/flejtist-i-greta.html>.

¹²¹ ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997, с. 405. ISBN 5-900245-15-2.

¹²² ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 52. ISBN 5-7195-0014-6.

¹²³ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 10-11. ISBN 978-80-87377-68-0.

¹²⁴ V překladu Michala Laštovičky: přes – přílišměsta.

¹²⁵ ЛАВРОВА, Елена. Символика города в художественном мире М. Цветаевой. В: Пушкинские чтения. 2012, №17, с. 84. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/simvolika-goroda-v-hudozhestvennom-mire-m-tsvetaevoy/viewer>.

Duši v poemě symbolizuje Gréta, dcera purkmistra, kterou ve svých zápiskách označila sama Cvetajevová takto: *Дочка бургомистра – душа*.¹²⁶ Gréta taky jako jediná před svým odchodem naruší přesný strukturovaný koloběh města:¹²⁷

– <i>Бургомистрова-то Грета!</i>	– <i>Gréta purkmistrovic, růže!</i>
– <i>Не того! Не того!</i>	– <i>Je něco? Je něco?</i>
– <i>Третью ночь сидит до свету!</i>	– <i>Třetí noc už spát nemůže!</i>
– <i>Каково? Каково?</i>	– <i>Cože, co? Cože, co?</i>
– <i>Свечку жжет...</i>	– <i>Svíčky maří...</i>
– <i>Век свой жжет...</i>	– <i>Spěchá k stáří...</i>
– <i>Счастья ждет...</i>	– <i>Štěstí? Kde...</i>
– <i>В гроб пойдет...</i> ¹²⁸	– <i>K hrobu jde...</i> ¹²⁹

Ještě před svým odvodem z Hamelnu je jako chycená v síti. Nakonec ji můžeme spatřit v dětském ráji, jakožto osvobozenou duši:

<i>Грета, Грета, попалась в сеть!</i>	<i>Gréto, Gréto, chycená v síti!</i>
<i>Легче уши свои узреть,</i>	<i>Spíš lze své vlastní uši zřítí</i>
<i>Нежель душу.</i>	<i>nežli svou duši.</i>
(...) <i>Точно облачко перистое,</i>	(...) <i>Опеřené mráčky – slova</i>
<i>Шепот: Грета бургомистрова!</i>	<i>šeptem: Gréta purkmistrova!</i>
<i>Стройтесь, резвые невестины</i>	<i>Strojte tedy svou nevěstu,</i>
<i>Сёстры в свадебное шествие.</i> ¹³⁰	<i>Sestry, na svatební cestu</i> ¹³¹

Rozklíčování samotného krysaře můžeme však vidět i přímo u Cvetajevové, kdy si do svých poznámek pravděpodobně o krysaři poznamenala následující:

¹²⁶ СААКЯНЦ, Анна, МНУХИН, Лев. Комментарии. В: ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 779. ISBN 5-7195-0012-X.

¹²⁷ РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове" В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-cto-kryisolove-84323.html>.

¹²⁸ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 63. ISBN 5-7195-0014-6

¹²⁹ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 36. ISBN 978-80-87377-68-0.

¹³⁰ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 100 и 106. ISBN 5-7195-0014-6.

¹³¹ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015. s. 110 a 123. ISBN 978-80-87377-68-0.

Охотник – Дьявол-соблазнитель – Поэзия.¹³² Соблазнитель je někdo, kdo pokouší, odtahuje, přitahuje, pokouší něčím lákavým, příjemným, vyvolává touhu něco udělat (ruské výkladové slovníky). Právě slovo «Соблазнитель» nás přivádí ke zvukové a hudební stránce poemy.

Hudba je v poemě falešná. Slibuje ráj a božskou harmonii, ale ve skutečnosti lže, předkládá lacinou náhražku krásy a ďábelsky svádí.¹³³ Etkind tvrdí, že zvuková stránka stojí na konfliktu samohlásek a souhlásek, kdy v melodii flétny na jedné straně převládá «О» (синё око твое, окоём) a na druhé kakofonie souhlásek, když krysy pobíhají po městě (Чванься! пыжься! высься! ширься!).¹³⁴ К pojmu «окоём»¹³⁵ se odkazuje i Revzinová. Podle ní se jedná touhu po novém a zároveň o zkázu.¹³⁶

V poemě se flétna tváří, že vystupuje samostatně, vede dialog se starou krysou, nicméně, když je obviněna ze lži, prohlásí, že nelže hudba, ale ten, kdo ji provozuje, což se v poemě později potvrzuje:¹³⁷

Лжет не Музыка – инструмент!

Lže ne muzika – inštrument!

(...)Лжет не Музыка – музыкант!

(...) Lže ne muzika – muzikant

(...) Не в инструменте – в нас

(...) Ne v nástroji – to přímo v nás

Звук.¹³⁸

Je zvuk.¹³⁹

Krysaři bylo slíbeno, že za svou službu odměnou dostane dceru purkmistra. Tímto krokem si podle Etkinda Cvetajevová vybrala cestu folklorních motivů, kde je odměna formou sňatku běžná. Naopak motiv peněžního vyrovnání je typičtější pro středověké a raně renesanční

¹³² СААКЯНЦ, Анна, МНУХИН, Лев. Комментарии. В: ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 779. ISBN 5-7195-0012-X.

¹³³ ОБУХОВА, Э. Флейтист и Грета (о поэме М. Цветаевой “Крысолов” на фоне “Двенадцати” А.Блока). В: Новый Берег. 2010. № 29. Dostupné také z: <https://magazines.gorky.media/bereg/2010/29/flejstist-i-greta.html>.

¹³⁴ ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997, с. 412-413. ISBN 5-900245-15-2.

¹³⁵ Окоём – это (трад.-поэт.) пространство, которое можно окинуть взглядом (ruské výkladové slovníky). Překladatel Michal Laštovička do češtiny slovo v poemě přeložil jako obzor.

¹³⁶ РЕВЗИНА, О. Г. Окказиональное слово в поэтическом языке. В: Словарь поэтического языка Марины Цветаевой. Составители: И. Ю. Белякова, И. П. Оловяникова, О. Г. Ревзина. В 4 т. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 1998, т. 2, с. 26. ISBN 5-7873-00-08-6.

¹³⁷ ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997, с. 403-405. ISBN 5-900245-15-2.

¹³⁸ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 84, 100. ISBN 5-7195-0014-6.

¹³⁹ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 80, 110. ISBN 978-80-87377-68-0.

literární díla.¹⁴⁰ Výběrem folklorního motivu Cvetajevová vyjadřuje hlubší myšlenku, než kdyby se jednalo pouze o peněžní odměnu. To by konšele zobrazila jen jako lakomé podvodníky, ale upření sňatku otevírá otázku sociální nerovnosti, kdy bohatí pohrdají chudými.

Krysař je po upření odměny podle Revzinové¹⁴¹ postaven před morální paradox. Buď se rozhodne nemorálně pomstít, ale z hlediska splacení dluhu bude v právu a morálně v pořádku, nebo se morálně rozhodne netrestat dlužníka, nespravedlnost tak unikne trestu, což je amorální. Nakonec se rozhodne, že jeho nenaplněný sňatek a nenarozené děti potrestá zničením již existující generaci hamelnských dětí.

3.2.6. Politický podtext

Poema Krysař je bezesporu dílo velice komplexní a jeho výklad nejednoznačný. Inspirace Moravskou Třebovou, či zobrazení nudného maloměšťáckého života jsou motivy, které se s dílem často spojují. Poněkud jinak je tomu u výkladu díla jako alegorie na sovětskou společnost a jeho politickém podtextu, se kterým se často setkáváme, ale každý autor má na toto svůj vlastní pohled. Na základě korespondence Cvetajevové Gorková tvrdí, že spisovatelka už nějakou dobu chtěla napsat dílo, které bude reflektovat převrat v Rusku, jeho tragédii i osobní pocity z něj. Jako katalyzátor pro napsání poemy vidí článek Lva Sosnovského v časopise Pravda, který se týkal knihy Sergeje Volkonského *Быт и бытие*. Volkonský věnoval tuto knihu Cvetajevové a za název mu posloužil fragment ze společné korespondence. Článek byl napsán ironizujícím tónem a Cvetajevová si jeho část přepsala do sešitu.¹⁴²

Dále Gorková rozebírá vliv básně Heinricha Heineho na Cvetajevovou. Inspiraci tématu vidí u jeho básně «Potulné krysy».¹⁴³ Kromě zjevného motivu krys Gorková poukazuje na to, že Heine jako první použil krys jako symbolu nové historické skutečnosti, a to příchod nových ideologií.¹⁴⁴

¹⁴⁰ ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997, с. 396. ISBN 5-900245-15-2.

¹⁴¹ РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове" В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-cto-kryisolove-84323.html>.

¹⁴² ГОРЬКОВА, Татьяна. Поэма «Крысолов» – Политический подтекст. V: Дни Марины Цветаевой – Вшеноры 2000. Прага: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2002, с. 72-73. ISBN 80-7050-382-3.

¹⁴³ V originálu: Die Wanderratten (Бродячие крысы).

¹⁴⁴ ГОРЬКОВА, Татьяна. Поэма «Крысолов» – Политический подтекст. V: Дни Марины Цветаевой – Вшеноры 2000. Прага: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2002, с. 69. ISBN 80-7050-382-3.

<p><i>Es gibt zwei Sorten Ratten: Die hungrigen und satten. Die satten bleiben vergnügt zu Haus, Die hungrigen aber wandern aus.</i>¹⁴⁵</p>	<p><i>Jsou krysy rozmanité: Jsou hladové a syté. Sytým je milo si pohovět, Hladové musí zvandrovat svět.</i>¹⁴⁶</p>
--	--

Etkind tuto báseň taktéž zmiňuje, radikálnost a bezbožnost krysy je podle něj způsobena sociální nerovností, protože syté krysy sedí doma.¹⁴⁷ V této básni můžeme najít sice shodu v tématu, ale Gorková vidí nemenší vliv na poemu Cvetajevové epos «Německo, zimní pohádka».¹⁴⁸ Spatřuje zde shodu žánrů. Heineho báseň taktéž chápe jako lyrickou satiru. Zároveň vidí podobnost v postupech obou děl, v tom, jakým způsobem vytvářejí obrazy a vykládají děj. Obě využívají folklorní motivy a zároveň jsou přímo napojená na politiku. Dále je přítomen motiv falešné hudby, kde u Heineho je tento motiv zastoupen falešným hlasem harfistky, kdy zpívá píseň o štěstí a ráji, aby omámila lid, aby *neprosil o chléb*. U Krysaře tento motiv vidíme samozřejmě ve flétně, která dle Gorkové¹⁴⁹ má za úkol obalamutit hloupý národ. V krysaři samotném vidí obraz vůdce, který přivedl svůj národ ke zkáze. Taktéž podotýká, že tento motiv můžeme vyložit jako předtuchu pádu komunismu. Revzinová podotýká, že Krysaře můžeme chápat jako historickou předtuchu.¹⁵⁰

Postavu krysaře se různí autoři snažili identifikovat i jako konkrétní osobu. Jelnická¹⁵¹ v jeho obrazu vidí shodu se Lvem Trockým. Oba dva kritizují měšťanství (buržoazii), okouzlují řečí a mají jistý tajemný prvek (v případě Trockého zmiňuje Jelnická jeho židovský původ). Určitě můžeme v poemě pozorovat i jisté podobnosti s Vladimírem Leninem. Stará krysa totiž v jedné pasáži označí krysaře jako lháře a agenta, což může odkazovat k jeho minulosti, kdy jako agent působil. Etkind srovnává krysaře s revolučním obdobím Vladimíra Majakovského. Shodu vidí v tom, že se oba snažili strhnout dav utopickými sliby.¹⁵² Narážky na typicky sovětské skládání slov: *главхвост, главглот, главблуд, главсвист* zmiňují Etkind, Jelnická,

¹⁴⁵ HEINE, Heinrich. *Sämtliche Werke I*. München: Artemis & Winkler, 1992, s. 770. ISBN 3-538-05605-6.

¹⁴⁶ HEINE, Heinrich. *Písň lásky a hněvu*. Překlad: Jindřich Flusser. Praha: Odeon, 1980, s. 109.

¹⁴⁷ ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997, с. 406. ISBN 5-900245-15-2.

¹⁴⁸ V originálu: Deutschland. Ein Wintermärchen.

¹⁴⁹ ГОРЬКОВА, Татьяна. Поэма «Крысолов» – Политический подтекст. В: Дни Марины Цветаевой – Вшеноры 2000. Прага: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2002, с. 76, 85. ISBN 80-7050-382-3.

¹⁵⁰ РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове" В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-chto-kryisolove-84323.html>.

¹⁵¹ ЕЛЬНИЦКАЯ, Светлана. Поэтический мир Цветаевой. Wien: Gesellschaft zur Förderung slawistischer studien, 1990, с. 375. ISBN 978-3-95479-649-6.

¹⁵² ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997, с. 417-419. ISBN 5-900245-15-2.

Revzinová i Gorková.^{153 154 155 156} Revzinová o tom podrobněji píše: «Зkratky začínající на глав- můžeme interpretovat jako názvy různých státních institucí. Ve druhé části okazionálních zkratek se objevují zkrácené části slov nebo celá slova, která vyjadřují základní etické principy nové civilizace, kterou nesou krysy: главблуд, главсвист. (slovo «свист» zde chápeme ve dvou významech – jako neutrální vyjádření zvuku a jako snížené sloveso «свистеть», tedy lhát, obelhávat, neříkat pravdu). Každopádně zkratková slova neoznačují jen státní instituce, ale jsou i metonymickým obrazem celého hejna krysu.»¹⁵⁷ (překl. F. M.)

Politické symboly u poemy vidí více autorů. Angela Livingstoneová ve své předmluvě k anglickému překladu Krysaře zmiňuje volnost Cvetajevové ve vyjádření svého názoru, kterou měla díky tomu, že publikovala v zahraničí. Poukazuje taktéž na její rebelský temperament a entusiasmus a o političnosti díla nepochybuje.¹⁵⁸ Anastasie Koprřivová si všímá symbolů rudé barvy, oslovování krysu titulem „soudruh“ a složených slov. Nicméně pozoruje i proměnu tohoto stavu : «tato charakteristika (zobrazení krysu s bolševickými vlastnostmi, pozn. autora) zcela mizí a krysy jsou spíše symbolem pro nešťastné vyhnance, kteří ztratili domov a ženou se do záhuby za vidinou štěstí.»¹⁵⁹ Marie Razumovská a Jana Štroblová¹⁶⁰ zmiňují taktéž bolševický žargon a politický kontext nastiňuje i Ondřej Šanca.¹⁶¹ Podle Makina nebyla satirická složka přítomna hned zpočátku. Nejprve se jednalo o zemské starosti, od kterých krysař osvobozuje město. Ale po přidání nových aspektů se poema přiblížila více k satirickým dílům Heinricha Heineho. Cvetajevová tím obraz krysu posunula na groteskní revoluční lupiče.¹⁶²

¹⁵³ РЕВЗИНА, О. Г. Окказиональное слово в поэтическом языке. В: Словарь поэтического языка Марины Цветаевой. Составители: И. Ю. Белякова, И. П. Оловяникова, О. Г. Ревзина. В 4 т. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 1998, т. 2, с. 37-38. ISBN 5-7873-00-08-6.

¹⁵⁴ ЕЛЬНИЦКАЯ, Светлана. Поэтический мир Цветаевой. Wien: Gesellschaft zur Förderung slawistischer studien, 1990, с. 375. ISBN 978-3-95479-649-6.

¹⁵⁵ ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997, с. 408-409. ISBN 5-900245-15-2.

¹⁵⁶ ГОРЬКОВА, Татьяна. Поэма «Крысолов» – Политический подтекст. In: Дни Марины Цветаевой – Вшenorы 2000. Прага: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2002, с. 80-81. ISBN 80-7050-382-3.

¹⁵⁷ РЕВЗИНА, О. Г. Окказиональное слово в поэтическом языке. В: Словарь поэтического языка Марины Цветаевой. Составители: И. Ю. Белякова, И. П. Оловяникова, О. Г. Ревзина. В 4 т. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 1998, т. 2, с. 37-38. ISBN 5-7873-00-08-6.

¹⁵⁸ TSVETAJEVA, Marina. Ratcatcher. Translation Angela Livingstone. Evanston, Illinois: Angel books, 1999, s. 12. ISBN 0-8101-1816-5.

¹⁵⁹ KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 37. ISSN 1211-1317.

¹⁶⁰ RAZUMOVSKY, Maria a ŠTROBLOVÁ, Jana. Marina Cvetajevová: mýtus a skutečnost. Praha: Garamond, 2009, s. 210. ISBN 978-80-7407-047-1.

¹⁶¹ ŠANCA, Ondřej. Cvetajevová: Krysař. Svět literatury. 2008, roč. 18, č. 37, s. 117. ISSN 0862-8440. Dostupné z: http://wayback.webarchiv.cz/wayback/http://sl.ff.cuni.cz/files/users/u3/media/_anca.pdf.

¹⁶² МЕЙКИН, Майкл. Марина Цветаева: поэтика усвоения. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 1997, с. 217. ISBN 5-7873-0004-1.

3.2.7. Český překlad Krysaře

Práce by nemohla být úplná bez zmínky o překladu Krysaře z roku 2013. Do té doby zůstávala poema bez oficiálního překladu, zejména kvůli složitosti textu. S tím souhlasí i autor překladu Michal Laštovička, který Krysaře označuje za nejsložitější text, který Cvetajevová napsala.¹⁶³ Laštovička je rodilý Čech, ale většina jeho rodiny pochází z Ruska, působil jako pedagog, dnes pracuje jako soudní překladatel.¹⁶⁴ V předmluvě k českému překladu Laštovička píše o odklonu Cvetajevové od čisté poezie k jazykovému experimentu, rozbíjení veršů jako např. u Majakovského nebo Chlebnikova.¹⁶⁵ Kromě běžných rusko-českých překladatelských problémů, jako např. pohyblivý přízvuk v ruštině, se musel Laštovička vypořádat i s rozbíjením textu na slabiky, častými citoslovci a celkově s velmi nekonzistentním textem:

– <i>Ред – ко – сти...</i>	– <i>Ob – chůd – ky...</i>
– <i>Хит – ро – сти...</i>	– <i>Pod – vůd – ky...</i>
– <i>Кхе-кхе-кхе...</i>	– <i>Pche che che,</i>
– <i>Кхи-кхи-кхи...</i> ¹⁶⁶	– <i>Chi chi chi...</i> ¹⁶⁷

Výjimkou v poemě není ani užívání německých slov a obrátů, což se do náročnosti překladatelské práce zdatelně promítá:

<i>Juri, u Rührei, u Rühr uns nicht</i>	<i>Juri, a Rührei, a Ruhr uns nicht.</i>
<i>an (в словаре: не тронь нас!)¹⁶⁸</i>	<i>an (словник: Nechat na místě!)¹⁶⁹</i>

A v neposlední řadě se v poemě vyskytuje spousta okazionalismů (individuálních autorských slov, která se používají pouze v daném kontextu)¹⁷⁰ a slov, která nemají v češtině jednoznačný ekvivalent. Již bylo zmíněno slovo *окоём*, které Laštovička přeložil jako obzor.

¹⁶³ ЛАШТОВИЧКА, Михал. О работе над переводом «Крысолова» Марины Цветаевой. В: ЦВЕТАЕВА, Марина. Крысолов: лирическая сатира. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой в Большеве, 2013, с. 105-106. ISBN 978-5-904458-14-0.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 63. ISBN 5-7195-0014-6.

¹⁶⁷ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 36. ISBN 978-80-87377-68-0.

¹⁶⁸ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 52. ISBN 5-7195-0014-6.

¹⁶⁹ CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 11. ISBN 978-80-87377-68-0.

¹⁷⁰ ЗЕМСКАЯ, Елена. Окказионализмы. В: Энциклопедический словарь юного лингвиста. Москва: Флинта, 2006, с. 286-287. ISBN 5-89349-649-3.

Před ním následují okazionalizmy (*окоим, окодѣр, окорыв, околom* atd.), které pro český překlad musel Laštovička vytvořit:

Окоим!
Окодѣр, окорыв, околom!
Ох, синим –
*синѣ око твое, окоѣм!*¹⁷¹

Okojem!
Okotrř, okoř'our, okodrv!
Ach, modrem –
*modré oko tvé, obzore!*¹⁷²

Laštovička sám nastínil překladatelskou strategii. Vzhledem k tomu, že poema vznikala v úzkém spojení s českým prostředím, musel najít podobný literární jazyk u českého autora, což se mu povedlo u Františka Halase (1901-1949). «Halas psal téměř shodným stylem, jeho verš je takový nemotorný, kakofonický, nervní, ale natolik trefný k danému tématu: Halas psal složité filosofické a mystické básně, ovlivněné jak západními symbolisty, tak východní filosofií a mystikou.»¹⁷³ (překl. F. M.) V neposlední řadě Laštovička zmínil Karla Kryla, se kterým se Marina Cvetajevová potkat nemohla, ale oba autoři zvládli propojit skvělou a čistou lyriku s politickou satirou.¹⁷⁴ To, že jedno z nejdůležitějších děl Cvetajevové zůstávalo téměř sto let bez kvalitního překladu svědčí o jeho složitosti a komplexnosti. Laštovičkovi se povedlo poemu kvalitně přeložit a zasadit se tak o její rozšíření do povědomí českého prostředí.

¹⁷¹ ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 77. ISBN 5-7195-0014-6.

¹⁷² CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015, s. 67. ISBN 978-80-87377-68-0.

¹⁷³ ЛАШТОВИЧКА, Михал. О работе над переводом «Крысолова» Марины Цветаевой. В: ЦВЕТАЕВА, Марина. Крысолов: лирическая сатира. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2013, с. 107. ISBN 978-5-904458-14-0.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 109-110.

4. Další zpracování pověsti o krysaři ve 20. století (V. Brjusov, B. Pasternak, A. Grin a další)

4.1. Báseň «Крысолов» Valerije Brjusova

Krysaře do poezie přenesl i přední básník první generace ruského symbolismu Valerij Brjusov. Jeho báseň «Крысолов» (1904) vyšla ve sbírce Stephanos.¹⁷⁵ Krysař je zde podobný tomu od Goetha. Je s ním spojen pouze motiv lásky k dívce a hudba skrze jeho píšťalu. Atmosféra je zde melancholická a připomíná spíše preromantická díla z přelomu 18. a 19. století. Zcela zde chybí motiv odvodu krys, dětí, či nevyplacené odměny.¹⁷⁶

4.2. Pověst o krysaři v próze Borise Pasternaka

Odkazy na pověst o krysaři můžeme najít i v próze nositele Nobelovy ceny za literaturu Borise Pasternaka. Nicméně motiv zřejmě plně nevyužil a zůstaly z něj pouze tři krátké úryvky. Krátký fragment «Вероятно, я рассказываю сказку...»¹⁷⁷ (1910) vypráví o herci Blafarovi, který na scéně divadla hraje představení, které je inspirované hamelnskou pověstí. Je zde zdůrazněno jeho pestrobarevné oblečení, které je pro mnoho obrazů krysaře typické. Pestří jsou zde ovšem i diváci a celý úryvek má impresionistický nádech.

V úryvku «Была весенняя ночь...»¹⁷⁸ (1910) se mladý muž Saša Berg dostává do sanatoria, kde má pocit, že všude slyší hryzat krysy, jakoby se mu prohryzaly až do duše. Doktor Šestikrylov, kterému se svěřil tedy pošle telegram do města Hamelnu na řece Vezere a na pomoc přichází krysař Wurm, který se s pomocí hudby snaží vyhnat krysy Bergovi z hlavy. Bohužel se to nedaří a Wurm vzpomíná, jak v mládí zbavil Hameln krys. Pasternak zde tedy vytváří přímou kontinuitu mezi pověstí a jeho úryvkem. Zároveň je zde kladen velký důraz na význam jmen. Příjmení Saši Berga odkazuje k hoře Koppel, kam krysař podle jedné verze děti odvádí, jméno Wurm odkazuje na stejnojmennou německou řeku, která protéká západním Německem, nedaleko od města Hameln.

¹⁷⁵ БРЮСОВ, В.Я. Крысолов. Dostupné z: <https://ilibrary.ru/text/1860/p.58/index.html>.

¹⁷⁶ Васильева И. В. Интерпретация образа Крысолова в творчестве В. Брюсова, М. Цветаевой, А. Грина. В: Вестник Московского университета. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2005, №3, с. 105. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/interpretatsiya-obraza-krysolova-v-tvorchestve-v-bryusova-m-tsvetaevoy-a-grina>.

¹⁷⁷ ПАСТЕРНАК, Борис. Полное собрание сочинений. В 11 т. Москва: Слово, 2004, т. 3, с. 447-448 и 467-472. ISBN 5-85050-680-2.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 467-472.

«МЫШЬ»¹⁷⁹ (1910) s pověstí na první pohled souvisí jen podle názvu. Hlavní postava Šestokrylov zde zamyšleně pozoruje zimní město. Je zde však několik dalších paralel ke krysaři. Hrdina tohoto úryvku má téměř shodné jméno s doktorem z úryvku «Была весенняя ночь...», liší se v jediném písmenku. Zároveň je přítomno spojení s Goethovým Faustem skrze jméno Mefistofela. Tyto dva příběhy se často spojovaly, mimo jiné, jak již bylo napsáno, si toto spojení vypůjčil V. Dyk.¹⁸⁰

4.3. Krysař Alexandra Grina

Nezávisle na poemě Cvetajevové vydává svého Krysaře v roce 1924 Alexandr Grin. Jedná se o fantastickou povídku, kde hlavní hrdina onemocní tyfem a ztratí byt. Jeho známý mu nabídne, aby několik dní zůstal v obrovské opuštěné bance. Zde je hlavní hrdina svědkem několika bizarních epizod. Následuje bludný ženský hlas, který ho k sobě volá a málem připraví o život. Následně se ocitne na setkání fantómů, kteří plánují zabít krysaře. Toho se také hrdina vydává varovat. Celá povídka je zahalena rouškou tajemství a poeovské mystiky. Právě vliv tvorby E.A. Poea ve své práci zdůrazňuje Drahomír Šajtar: «Dalo by se říci, že Grin Poeovo působení pro sebe zorientoval, že mu dal projít vlastní jasnou, plnou a tvořivou osobností, pohřbil v sobě a na jeho troskách vystavěl ještě nádhernější stavbu. Nicméně u Grina shledáme i přímý vliv neurastenického Poea. A to v nejtěžších obdobích života, kdy se vrací z Rudé armády nemocný skvrnitým tyfem a když se potlouká hladovým, chiliastickým, mýtogenním, přeludným Petrohradem už od dob Gogola, Dostojevského a Bělého – vysílený, zesláblý, bez přístřeší.»¹⁸¹ Krysař je povídka o samotě, hladu a těžkých časech. Grin ji situoval do dvacátých let 20. století a dobu zasazení nadstandardně zdůrazňuje:

Na jaře roku 1920, právě v březnu a právě dvaadvacátého, přinesme tuto oběť přesnosti, abychom si zaplatili vstupné do lůna místopřísežných dokumentaristů, (jinak by totiž zvidavý čtenář našich časů zcela určitě sháněl informace po redakcích) tedy opakují, dvaadvacátého března 1920 jsem se vypravil na tržiště.¹⁸²

Grinem vykreslený Petrohrad je chladný, šedý, mokrý a hladový. Ze začátku je vše líčeno realisticky, ale jakmile se hrdina ocitá v bance, kterou můžeme chápat jako alegorické

¹⁷⁹ ПАСТЕРНАК, Борис. Полное собрание сочинений. В 11 т. Москва: Слово, 2004. Т. 3. с. 450-455 и 467-472. ISBN 5-85050-680-2.

¹⁸⁰ ЛАВРЕНТЬЕВА, Наталья Владимировна. Интерпретация образа Крысолова из Гамельна в прозе Б. Пастернака // Вестник Череповецкого государственного университета. 2012, №4. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/interpretatsiya-obraza-krysolova-iz-gamelna-v-proze-b-pasternaka>.

¹⁸¹ ШАЙТАР, Драгомír. Černé labutě: na okraj moderní literatury ruské. Ostrava: Společnost Leopolda Vrly, 2006, s. 73. ISBN 80-86458-18-0.

¹⁸² GRIN, Alexandr. Krysař. V: Červený smích. Přeložila: Zdeňka Psůtková. Praha: Naše vojsko. 1970, s. 126.

ztvárnění Petrohradu, není jednoduché rozlišit, co je pravda a co iluze. Grinův hrdina, který v podstatě reprezentuje jeho samého prochází 260 prázdných místností, vnímá přízračné stíny, které nejprve jen slyší, později i vidí.¹⁸³ A pak jsou tu krysy, obecně vykládané jako zlo, temná stránka lidskosti. Jsou pány jídla, (které se v obrovském domě nachází pohromadě v jediné skříni) tedy i života, dokáží manipulovat lidskými smysly a pocity.¹⁸⁴ «Krysa tu neguje svět, život, představuje temné, záporné síly, s nimiž Krysař bojuje jako ochránce lidskosti. Krysy kradou a prodávají s užitkem, „klamou přepychem svých oděvů a měkkosti řeči. Zabíjejí a vypalují, podvádějí a číhají ... Zlato a stříbro jsou jejich nejmilejší kořist a také drahokamy, pro něž si vybudovaly pozemní skrýše“...».¹⁸⁵ Kromě samotného krysaře-ochránce hraje pozitivní roli jeho dcera, se kterou se hlavní hrdina seznamuje na začátku povídky. Ženské postavy u Grina vždy představují něhu a krásu.¹⁸⁶ Dívka zde představuje také naději, když se jí hrdina v nouzi dokáže dovolat i bez znalosti telefonního čísla.

Povídka bývá interpretována jako reakce na konkrétní historické události, případně jako předzvěst – na bolševickou revoluci, období NEPu, či na teror 30. let. Literární historici toto vidění považují za úzké. Šajtar¹⁸⁷ vidí Grinovu povídku jako neadresný odpor vůči všemu a vůči všem, Varlamov¹⁸⁸ podotýká, že povídka není o revoluci ani lásce, byť oba motivy jsou v povídce přítomny. Jako největší princip zdůrazňuje osamělost.

4.4. Поема «Гаммельнский Волынец» Georgije Šengeliho

Zájem o pověst o krysaři v době po vydání poemy Mariny Cvetajevové neopadl. Naopak prakticky souběžně, v půlce léta 1926 dokončuje svoji poemu «Гаммельнский Волынец» ruský básník Georgij Šengeli. O poemě Cvetajevové se dozvěděl až následně, protože emigrantská literatura putovala do Moskvy se značným zpožděním. Do svého deníku si poznamenal, že se náhodou doslechl, že se v jistém emigrantském časopise objevila poema M. Cvetajevové, která je variací na jeho *Hamelnského dudáka*. Svou poemu Šengeli následně

¹⁸³ VALIŠOVÁ, Veronika. Paralela: Alexandr Grin – Krysař, Franz Kafka – Proměna. V: Slavica iuvenum XI. Mezinárodní setkání mladých slavistů. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2010, s. 64. ISBN 978-80-7368-931-5. Dostupné z: <https://dokumenty.osu.cz/ff/ksl/svk/svk2010.pdf>.

¹⁸⁴ ВАСИЛЬЕВА, И. В. Миф и реальность в рассказе А. С. Грина «Крысолов» В: Уральский филологический вестник. Серия: Русская литература XX-XXI веков: направления и течения. 2007. Вып. 10, с. 71-72. ISSN 2306-7462.

¹⁸⁵ ŠAJTAR, Drahomír. Černé labutě: na okraj moderní literatury ruské. Ostrava: Společnost Leopolda Vrly, 2006, s. 74. ISBN 80-86458-18-0.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 74.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 76.

¹⁸⁸ ВАРЛАМОВ, А. Жизнь замечательных людей. Александр Грин. Москва: Молодая гвардия, 2008, с. 260. ISBN 978-5-235-03129-6.

přejmenoval na «Искусство».¹⁸⁹ Dudák v podání Šengeliho přichází do města oděn jako trhan, v záplatovaných šatech. Svou hudbou přiláká krysy. Když poté začne znovu hrát, následují ho spolu s krysami i děti:

И волынец пошел, продолжая играть,

Пошел в поля, в никуда,

И дети и крысы пошли за ним

Из города навсегда.

И пела волынка, стихая вдали,

Нездесь песней плыла,

И пляской блаженной стремились вдаль

Детей святые тела.

И крысы тоже вели хоровод,

И так же их пляс порхал –

И больше никто не увидел их,

Ничего о них не узнал...¹⁹⁰

Podle Perelmutera zde dudák nikoho nezabijí, ale pouze odvádí děti ze světa, kde je lepší nežít.¹⁹¹ Nicméně odvod dětí odpovídá klasickému syžetu, dokonce souhlasí s úplně první písennou zmínkou o pověsti.

4.5. Krysař v divadle, pohádkách, kinematografii a písňové tvorbě

4.5.1. Divadelní hra «Krysař» Emila Františka Buriana

Dykova Krysaře v českém prostředí dramaticky zpracoval slavný umělec Emil František Burian pro své divadlo D 40 (založeno v roce 1933 jako divadlo D 34 a každý rok se posouval název o jednu číslici). Premiéru měl Krysař 9.1.1940. Burian už měl velkou zkušenost s dramatisací děl podle knižní předlohy, zdramatizoval např. Lakomce (1934),

¹⁸⁹ ПЕРЕЛЬМУТЕР, Вадим. Время крыс и крысолов. В: Октябрь: независимый литературно-художественный журнал. Москва. 2002. №7, с. 152. ISSN 0132-0637.

¹⁹⁰ ШЕНГЕЛИ, Георгий. Стихотворения и поэмы. В 2 т. Москва: Водолей. 2017, т. 2, с. 44. ISBN 978-5-91763-355-8.

¹⁹¹ ПЕРЕЛЬМУТЕР, Вадим. Время крыс и крысолов. В: Октябрь: независимый литературно-художественный журнал. Москва. 2002. №7, с. 153. ISSN 0132-0637.

Kupce benátského (1934), Evžena Oněgina (1937), či Utrpení mladého Werthera (1938).¹⁹² Krysaře se Burian pokusil převést na divadelní prkna s co nejmenšími zásahy. Dialogy zůstávají s minimálními úpravami. V inscenaci se neobjevuje vypravěč, Burian jeho výstupy zakomponoval do dialogů:

Krysař Viktora Dyka:

*Podivné! Bylo tu němo a smutno. Vedl-li jsi tu psa, skučel a kňučel; a ptáci přelétali plaše, nikdy zde nehnízdíce. Tak aspoň mluvili občané z Hammeln. Jisto je, že nebylo místa tiššího a klidnějšího v lese.*¹⁹³

Dramatizace E. F. Buriana:

Krysař: Podivno. Je tu němo a smutno.

Babka: Vedou-li psa, skučí a kňučí.

Krysař: Ptáci přeletují plaše.

Babka: Nikdy zde nehnízdí. Není tiššího a

*klidnějšího místa v celém lese.*¹⁹⁴

Ozvěnou krysařovi flétny jsou v Burianově podání dva chóry. V samém závěru se spojí a lákají Seppa Jörgena do sedmihradské země. Ten stejně jako v původním zpracování od Dyka odolává a jde hledat ženu, která by dala napít dítěti.

4.5.2. Krysař v pohádkách

Knižně pověst vyšla několikrát jako pohádka pro děti, za zmínku stojí «Krysař» Jana Pilaře¹⁹⁵ z roku 1978. Nenajdeme zde město Hameln. Pilař si pohádku adaptoval. Stejně jako v Dykově provedení je zde důležitá obecní hospoda, kde se schází konšelé a lakotní měšťané. Pohádka končí šťastně, kdy krysař odvedl všechny hamižné měšťany, shodil je ze skály a poté zmizel.

Krysaře převyprávěl i spisovatel Jiří Žáček¹⁹⁶. Ve své sbírce pohádek «Hrůzostrašné pohádky pro malé strašpytlíky» (2011) vyšla pověst pod názvem «Krysař z města Hameln». Žáček se zde drží původní pověsti. Krysaři je za jeho služby nabídnuto tisíc zlatých, po vyhnání krys ovšem dostane zlaták jediný. Krysař tedy jako trest odvádí děti do hory za městem a spolu s nimi mizí neznámo kam.

4.5.3. Krysař v kinematografii a písňové tvorbě

Jak bylo v práci dokázáno, motiv pověsti o krysaři je velice přitažlivý a pravidelně se v literatuře i kultuře objevuje. V roce 1985 byl v Československu natočen

¹⁹² SRBA, Bořivoj. Poetické divadlo E. F. Buriana. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, s. 235-238.

¹⁹³ DYK, Viktor. Dramata a prózy. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 438. ISBN 80-7106-459-9.

¹⁹⁴ BURIAN, Emil František. Krysař. Praha: Československé divadelní a literární jednatelství. 1957, s. 28.

¹⁹⁵ PILAŘ, Jan. Krysař. Praha: Albatros, 1978, 40 s.

¹⁹⁶ ŽÁČEK, Jiří. Hrůzostrašné pohádky pro malé strašpytlíky: pohádky ze všech koutů Evropy. 2. vyd. Ilustroval BORN, Adolf. Praha: Slovart, 2016, 304 s. ISBN 978-80-7529-139-4.

loutkový film «Krysař». Lehce se inspiroval zpracováním V. Dyka, ale s pomocí hudby, postav a prostředí buduje svébytnou tajuplnou a hororovou atmosféru, která je s pověstí spojená.

Krysař pronikl i do písňové tvorby. Píseň «Krysař» s textem Ivo Fischera nazpíval roku 1967 Waldemar Matuška.¹⁹⁷ Krysař je zde oděn do šedého pláště a má kočičí krok. V písni se nám asociuje štíhlý hubený muž stejně jako u Browninga. Nicméně nám zde chybí pestrobarevný vzhled, a to z prostého důvodu. Krysař je zde ten, kdo balamutí lidi, má mí sladkými slovy, a přitom je to jed, co vychází z jeho píst'aly:

*A mně se zdá, a mně se zdá, že už je čas Říct mu už dost, říct mu: Už dost! Vem tě d'as!
To je náš svět a krysí jed nechcem už brát!*¹⁹⁸

Na Dykově zpracování krysaře je postaven i muzikál «Krysař» Daniela Landy, který měl premiéru v roce 1996. V roce 2003 natočil režisér F. A. Brabec během 24 hodin film «Krysař», který se taktéž inspiroval zpracováním Dyka.¹⁹⁹ Rysy krysaře lze pozorovat i v písničce Jaromíra Nohavici «Darmoděj».²⁰⁰

¹⁹⁷ Textempore. Píseň s texty Ivo Fischera. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/album/80458-textempore-pisne-s-texty-ivo-fischera?trackId=1033421>.

¹⁹⁸ Osm lásek Waldemara Matušky. Krysař. Dostupné z: <https://www.waldemarmatuska.eu/waldemar-matuska-osm-lasek-waldemara-matusky/>.

¹⁹⁹ Krysař. Československá filmová databáze. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/88027-krysar/prehled/>.

²⁰⁰ MALÝ, Radek. Krysař mezi pověstí a pohádkou. V: O dieťati, jazyku, literatúre. Prešov: Prešovská univerzita, 2020, roč. 8, č. 1, s. 59-60. ISSN 1339-3200.

Závěr

Bakalářská práce prozkoumala, jak se literárně projevuje pověst o krysaři v ruské a české literatuře. V úvodu se práce věnovala historickým kořenům pověsti včetně možných souvislostí s českými zeměmi. Dále se práce věnovala literárnímu zpracování pověsti několika autorů 19. století. Rysy Goethova krysaře se později objevily v novele V. Dyka, zpracování bratří Grimmů a R. Browninga byla důležitá pro celkový obraz krysaře a podobný motiv využil ve své básni i F. L. Čelakovský.

V hlavní části se práce věnovala dílům «Krysař» V. Dyka a «Крысолов» M. Cvetajevové. Bylo popsáno, v jakých literárních a historických kontextech díla vznikala. Na oba autory mělo vliv německé prostředí. M. Cvetajevová v mládí cestovala po Německu s rodiči a V. Dyk žil v prostředí, kde česko-německá národnostní otázka byla neustále aktuální. Tato národnostní situace v českých zemích měla později vliv právě na M. Cvetajevovou, která zde napsala svého Krysaře. Inspirací jí byla Moravská Třebová. Městečko mělo středověký vzhled a zároveň tam žila početná německá menšina. Obě díla negují zpohodlnělý měšťácký život. Obyvatelé měst v obou dílech žijí v uzavřeném světě a ze všeho cizího mají strach. Obě díla mají také značný politický podtext. Práce se taktéž věnuje překladu Krysaře M. Cvetajevové do češtiny z roku 2013. Součástí práce je rozhovor s překladatelem této poemy M. Laštovičkou (Příloha 2).

V závěrečné části se práce věnovala zpracování pověsti o krysaři v ruské a české literatuře ve 20. století. V ruském prostředí se ještě před M. Cvetajevovou tématu věnovali V. Brjusov a B. Pasternak. Prakticky souběžně s její poemou vycházejí díla «Искусство» G. Šengeliho a «Крысолов» A. Grina. Druhé jmenované je při tom vysoce ceněno pro zobrazení ducha, hladu, prázdnoty a samoty porevolučního Petrohradu. Pro české prostředí byla důležitá zejména dramtizace Dykovy novely v podání E. F. Buriana. Krysař taktéž pronikl do pohádkových knížek, loutkových i hraných filmů, či do písní a muzikálu.

Resumé

Bakalářská práce sleduje stopy německé pověsti o krysaři v literatuře s důrazem na ruské a české literární prostředí. V prvních dvou částech se práce věnuje historickému původu pověsti a jejímu literárnímu zpracování do konce 19. století. Následně rozebírá dvě nejvýznamnější díla tohoto tématu – Krysaře Viktora Dyka a Krysaře Mariny Cvetajevové. V poslední části se práce věnuje zpracování pověsti ve 20. století. Práce obsahuje také rozhovor s Michalem Laštovičkou, překladatelem, který po 90 letech poprvé do češtiny přeložil Krysaře Mariny Cvetajevové.

Klíčová slova: ruská literatura, česká literatura, pověst o krysaři, literární zpracování pověsti, obraz, syžet, kompozice, podtext, okazionalismy, překlad.

Summary

The bachelor thesis examines the traces of the German legend of the Ratcatcher in literature, with an emphasis on the Russian and Czech literary environments. In the first two parts, the thesis delves into the historical origin of the legend and its portrayal in literature until the end of the 19th century. Subsequently, it analyzes two most significant works on this topic - "The Ratcatcher" by Viktor Dyk and "The Ratcatcher" by Marina Tsvetaeva. In the final part, the thesis explores how the legend evolved in the 20th century. Additionally, it includes an interview with Michal Laštovička, a translator who, after 90 years, translated "The Ratcatcher" by Marina Tsvetaeva into Czech for the first time.

Keywords: Russian literature, Czech literature, legend of the Pied Piper, literary adaptation of the legend, image, plot, composition, subtext, occasionalisms, translation.

Seznam použité literatury

Odborná literatura v ruském jazyce

ВАНЕЧКОВА, Галина. Летопись бытия и быта: Марина Цветаева в Чехии, 1922-1925. Москва: Дом-музей М. Цветаевой, 2006. 320 с. ISBN 80-7050-501-х.

ВАРЛАМОВ, А. Жизнь замечательных людей. Александр Грин. Москва: Молодая гвардия, 2008. 450 с. ISBN 978-5-235-03129-6.

ВАСИЛЬЕВА, И. В. Интерпретация образа Крысолова в творчестве В. Брюсова, М. Цветаевой, А. Грина. В: Вестник Московского университета. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2005, №3, с. 103-111. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/interpretatsiya-obraza-krysolova-v-tvorchestve-v-bryusova-m-tsvetaevoy-a-grina>.

ВАСИЛЬЕВА, И. В. Миф и реальность в рассказе А. С. Грина «Крысолов» В: Уральский филологический вестник. Серия: Русская литература XX-XXI веков: направления и течения. 2007. Вып. 10, с. 67-72. ISSN 2306-7462.

ГОРЬКОВА, Татьяна. Поэма «Крысолов» – Политический подтекст. V: Дни Марины Цветаевой – Вшеноры 2000. Прага: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2002, с. 69-92. ISBN 80-7050-382-3.

ЕЛЬНИЦКАЯ, Светлана. Поэтический мир Цветаевой. Wien: Gesellschaft zur Förderung slawistischer studien, 1990. 393 с. ISBN 978-3-95479-649-6.

ЗЕМСКАЯ, Елена. Окказионализмы. В: Энциклопедический словарь юного лингвиста. Москва: Флинта, 2006, с. 286-287. ISBN 5-89349-649-3.

ЛАВРЕНТЬЕВА, Наталья Владимировна. Интерпретация образа Крысолова из Гамельна в прозе Б. Пастернака. В: Вестник Череповецкого государственного университета. 2012, №4, с. 97-100. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/interpretatsiya-obraza-krysolova-iz-gamelna-v-proze-b-pasternaka>.

ЛАШТОВИЧКА, Михал. О работе над переводом «Крысолова» Марины Цветаевой. В: ЦВЕТАЕВА, Марина. Крысолов: лирическая сатира. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2013, с. 105-110. ISBN 978-5-904458-14-0.

МЕЙКИН, Майкл. Марина Цветаева: поэтика усвоения. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 1997. 310 с. ISBN 5-7873-0004-1.

ОБУХОВА, Э. Флейтист и Грета (о поэме М. Цветаевой “Крысолов” на фоне “Двенадцати” А.Блока). В: Новый Берег. 2010. № 29. Dostupné také z: <https://magazines.gorky.media/bereg/2010/29/flejtist-i-greta.html>.

ЛАВРОВА, Елена. Символика города в художественном мире М. Цветаевой. В: Пушкинские чтения. 2012, №17, с. 81-87. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/simvolika-goroda-v-hudozhestvennom-mire-m-tsvetaevoj/viewer>.

ПЕРЕЛЬМУТЕР, Вадим. Время крыс и крысолов. В: Октябрь: независимый литературно-художественный журнал. Москва. 2002. №7, с. 151-158. ISSN 0132-0637.

РЕВЗИНА, О. Г. Кое-что о "Крысолове" В: РЕВЗИНА, О. Г. Безмерная Цветаева: опыт системного описания поэтического идиолекта. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 2009. ISBN 978-5-93015-110-7. Dostupné také z: <https://sci.house/kultura-rechi-stilistika-scibook/koe-chto-kryisolove-84323.html>.

РЕВЗИНА, О. Г. Оказиональное слово в поэтическом языке. В: Словарь поэтического языка Марины Цветаевой. Составители: И. Ю. Белякова, И. П. Оловянникова, О. Г. Ревзина. В 4 т. Москва: Дом-музей Марины Цветаевой, 1998, т. 2, с. 5-40. ISBN 5-7873-00-08-6.

СААКЯНЦ, Анна, МНУХИН, Лев. Комментарии. В: ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3, с. 779-782. ISBN 5-7195-0012-X.

СЛОНИМ, Марк. О Марине Цветаевой. Из воспоминаний. Dostupné z: <http://tsvetaeva.lit-info.ru/tsvetaeva/vospominaniya/slonim-o-marine-cvetaevoj.htm>.

ЭТКИНД, Ефим. Там, внутри. О русской поэзии XX века. Санкт-Петербург: Максима, 1997. 567 с. ISBN 5-900245-15-2.

ЭФРОН, Ариадна. О Марине Цветаевой. Воспоминания дочери. Москва: Советский писатель, 1989. 480 с. ISBN 5-265-00670-2.

Odborná literatura v českém jazyce

DRS, Tomáš. Konstrukce paměti sedmihradských Sasů. V: Studia historica Brunensia, 2021, roč. 68, č. 2, s. 277-303. ISSN 1803-7429.

FORST, Vladimír a kol. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Ve 4 sv. Praha: Academia, 1985-2008, sv. 1, A-G. 900 s.

HRALA, Milan. Ruská moderní literatura 1890-2000. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1201-0. 767 s.

KONTLER, László, PRAŽÁK, Richard. Dějiny Maďarska. 2. dopl. vyd. Dějiny států. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 605 s. ISBN 80-7106-616-8.

KOPŘIVOVA, Anastasie. Mámivý hlas krysařovy flétny. V: Moravskotřebovské vlastivědné listy. Moravská Třebová: Městské muzeum v Moravské Třebové, 2001, č. 12, s. 32-38. ISSN 1211-1317.

MALÝ, Radek. Krysař mezi pověstí a pohádkou. V: O dieťati, jazyku, literatúre. Prešov: Prešovská univerzita, 2020, roč. 8, č. 1, s. 59-65. ISSN 1339-3200.

MED, Jaroslav. Viktor Dyk. Praha: Melantrich, 1988. 414 s.

OPELÍK, Jiří. Dvě dykovské marginálie. V: Česká literatura. 1974, roč. 22, č. 1, s. 221-230. ISSN 0009-0468.

RAZUMOVSKY, Maria a ŠTROBLOVÁ, Jana. Marina Cvetajevová: mýtus a skutečnost. Praha: Garamond, 2009. 412 s. ISBN 978-80-7407-047-1.

SRBA, Bořivoj. Poetické divadlo E. F. Buriana. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, s. 235-238.

ŠAJTAR, Drahomír. Černé labutě: na okraj moderní literatury ruské. Ostrava: Společnost Leopolda Vrly, 2006, 269 s. ISBN 80-86458-18-0.

ŠANCA, Ondřej. Cvetajevová: Krysař. Svět literatury. 2008, roč. 18, č. 37, s. 114-123. ISSN 0862-8440. Dostupné z: http://wayback.webarchiv.cz/wayback/http://sl.ff.cuni.cz/files/users/u3/media/___anca.pdf.

ŠATAVA, Leoš. Národnostní menšiny v Evropě. Encyklopedická příručka. Praha: Železný, 1994. 385 s. ISBN 80-7116-375-9.

VALÍŠOVÁ, Veronika. Paralela: Alexandr Grin – Krysař, Franz Kafka – Proměna. V: Slavica iuvenum XI. Mezinárodní setkání mladých slavistů. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2010, s. 63-69. ISBN 978-80-7368-931-5. Dostupné z: <https://dokumenty.osu.cz/ff/ksl/svk/svk2010.pdf>.

VANĚČKOVÁ, Galina. Průvodce po místech pobytu M. Cvětajevové v Praze a blízkém okolí 1922-1925. Překlad: Mirko Vaněček. Praha: Společnost Mariny Cvětajevové, 2013. 134 s. ISBN 978-80-905681-0-5.

Prameny v ruském jazyce

БРЮСОВ, В. Я. Крысолов. Dostupné z: <https://ilibrary.ru/text/1860/p.58/index.html>.

ПАСТЕРНАК, Борис. Полное собрание сочинений. В 11 т. Москва: Слово, 2004, т. 3. 632 с. ISBN 5-85050-680-2.

ЦВЕТАЕВА, Марина, ПАСТЕРНАК, Борис. Души начинают видеть: письма 1922-1936 годов / Е. Б. Коркина и И. Д. Шевеленко. Москва: Вагриус, 2007. 717 с. ISBN 5-9560-0143-7.

ЦВЕТАЕВА, Марина. Собрание сочинений. В 7 т. Москва: Эллис Лак, 1994, т. 3. 816 с. ISBN 5-7195-0014-6.

ШЕНГЕЛИ, Георгий. Стихотворения и поэмы. В 2 т. Москва: Водолей. 2017, т. 2. 672 с. ISBN 978-5-91763-355-8.

Prameny v českém jazyce

BURIAN, Emil František. Krysař. Praha: Československé divadelní a literární jednatelství. 1957.

CVETAJEVA, Marina. Krysař: lyrická satira. Přeložil: Michal Laštovička. Praha: Pulchra, 2015. 141 s. ISBN 978-80-87377-68-0.

ČELAKOVSKÝ, František Ladislav. Ohlasy písní ruských a písní českých. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1959. 187 s.

DOSTÁL-LUTINOV, Karel. Duch Německa: výbor z německé poesie. Praha: Pražská akciová tiskárna. 1917. 152 s.

DYK, Viktor. Dramata a prózy. Praha: Lidové noviny, 2003. 500 s. ISBN 80-7106-459-9.

GRIN, Alexandr. Krysař. V: Červený smích. Přeložila: Zdeňka Psůtková. Praha: Naše vojsko. 1970. 260 s.

HEINE, Heinrich. Písně lásky a hněvu. Překlad: Jindřich Flusser. Praha: Odeon, 1980. 179 s.

PILAŘ, Jan. Krysař. Praha: Albatros, 1978, 40 s.

ŽÁČEK, Jiří. Hrůzostrašné pohádky pro malé strašpytlíky: pohádky ze všech koutů Evropy. 2. vyd. Ilustroval BORN, Adolf. Praha: Slovart, 2016, 304 s. ISBN 978-80-7529-139-4.

Prameny v anglickém a německém jazyce

BROWNING, Robert. The pied Piper of Hamelin: Krysař z Hamelnu. Praha: Romeo, 2012. 47 s. ISBN 978-80-86573-32-8.

GRIMM, Jacob; GRIMM Wilhelm. Deutsche Sagen. Herausgegeben von den Brüdern Grimm. Frankfurt am Main: Deutscher Klassiker Verlag, 1994. ISBN 3-618-62020-9.

HEINE, Heinrich. Sämtliche Werke I. München: Artemis & Winkler, 1992. ISBN 3-538-05605-6.

TSVETAeva, Marina. Ratcatcher. Translation Angela Livingstone. Evanston, Illinois: Angel books, 1999. ISBN 0-8101-1816-5.

Online zdroje

Krysař. Československá filmová databáze. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/88027-krysar/prehled/>.

Osm lásek Waldemara Matušky. Krysař. Dostupné z: <https://www.waldemarmatuska.eu/waldemar-matuska-osm-lasek-waldemara-matusky/>.

Pověst o krysaři. Dostupné z: https://www.hameln.de/fileadmin/media/Dokumente/Sage_in_Fremdsprachen/CZ_-_Tschechisch.pdf.

Pšovka (Mělník, Česko). Dostupné z: https://ipac.svkk1.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-g0002339-Psovka-Melnik-cesko/.

Stadtführung mit dem Rattenfänger. Dostupné z: <https://www.weserbergland-tourismus.de/de/offer/stadtfuehrung/stadtfuehrung-mit-dem-rattenfaenger/55319196/>.

Textempore. Písně s texty Ivo Fischera. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/album/80458-textempore-pisne-s-texty-ivo-fischera?trackId=1033421>.

Seznam Příloh

Příloha 1: Jmenný rejstřík.....	II
Příloha 2: Rozhovor s překladatelem Michalem Laštovičkou	V
Příloha 3: Ilustrace Ariadny Efronové k poemě M. Cvetajevové «Krysař».....	VIII

Příloha 1: Jmenný rejstřík

Rejstřík obsahuje jména spisovatelů, básníků, politiků, historických a kulturních osobností.

Achmatová, Anna (1889-1966): Ruská básnířka, překladatelka a literární vědkyně. Jedna z hlavních postav literárního hnutí akméismu – s. 18

Bělyj, Andrej (1880-1934): Ruský básník a literární kritik – s. 36

Brabec, František Antonín (*1954): Český režisér a kameraman – s. 40

Brjusov, Valerij (1873-1924): Ruský básník, prozaik a dramatik, jeden ze zakladatelů symbolismu v ruské literatuře – s. 1, 3, 18, 35, 41

Browning, Robert (1812-1889): Anglický básník a dramatik – s. 3, 8-10, 16, 21, 40-41

Bruno ze Schauenburku (kol. 1205-1281): Německý duchovní, olomoucký biskup – s. 5

Burian, Emil František (1904-1959): Český divadelní režisér, dramatik, herec – s. 1, 38-39, 41

Cvetajevová, Marina (1892-1941): Ruská básnířka a prozaička – s. 1, 3, 11-12, 18-34, 36-37, 41-42

Čelakovský, František Ladislav (1799-1852): Český básník, literární kritik a politik, představitel českého národního obrození – s. 1, 3, 10, 41

Dostojevský, Fjodor (1821-1881): Ruský spisovatel, filozof, představitel ruského realismu – s. 36

Dyk, Viktor (1877-1931): Český básník, dramatik, překladatel a politik – s. 1, 3, 6-8, 12-18, 21, 36, 38-42

Efron, Georgij (1925-1944): Ruský překladatel, autor deníků, syn M. Cvetajevové – s. 20

Efron, Sergej (1893-1941): Ruský básník, důstojník Bílé armády, manžel M. Cvetajevové – s. 18-19

Efronová, Ariadna (1905-1975): Ruská spisovatelka, překladatelka, dcera M. Cvetajevové – s. 2, 19, 20-21

Erenburg, Ilja (1891-1967): Ruský spisovatel, básník, novinář – s. 19

Fischer, Ivo (1924-1990): Český textař, publicista, básník – s. 40

Géza II. (1130-1162): Uherský král z rodu Arpádovců – s. 5

Gippius, Zinaida (1869-1945): Ruská básnířka, prozaička a literární kritička – s. 18

Goethe, Johann Wolfgang (1749-1832): Německý básník, prozaik, dramatik, politik – s. 1, 3, 7, 15-16, 35, 36, 41

Gogol, Nikolaj (1809-1852): Ruský prozaik a dramatik ukrajinského původu – s. 36

Grimm, Jacob (1785-1863): Německý filolog, spoluzakladatel germanistiky, sběratel pohádek – s. 1, 3, 8, 10, 15, 21, 41

Grimm, Wilhelm (1786-1859): Německý filolog, lexikograf, sběratel pohádek – s. 1, 3, 8, 10, 15, 21, 41

Grin, Alexandr (1880-1932): Ruský spisovatel, představitel neoromantismu – s. 1, 2, 3, 35-37, 41

Gumiljov, Nikolaj (1886-1921): Ruský básník, překladatel a literární kritik – s. 18

Hajn, Antonín (1868-1949): Český politik a poslanec – s. 14

Halas, František (1901-1949): Český básník a prozaik – s. 34, 50

Heine, Heinrich (1797-1856): Německý prozaik, básník, novinář – s. 10, 21, 30-32

Chlebnikov, Velemir (1885-1922): Ruský básník, dramatik, představitel ruského futurismu – s. 33

Jirásek, Alois (1851-1930): Český spisovatel a dramatik, učitel, autor historických románů – s. 12

Kryl, Karel (1944-1994): Český písničkář, básník, disident – s. 34

Landa, Daniel (*1968): Český hudebník, zpěvák a herec – s. 40

Lenin, Vladimír (1870-1924): Sovětský politik a revolucionář, vůdčí postava vzniku Sovětského svazu – s. 31

Majakovský, Vladimír (1893-1930): Ruský básník a dramatik, představitel ruského futurismu – s. 31, 33

Matuška, Waldemar (1932-2009): Český zpěvák a herec – s. 40

Nohavica, Jaromír (*1953): Český písničkář, textař, libretista – s. 40

Pasternak, Boris (1890-1960): Ruský básník a prozaik, nositel Nobelovy ceny za literaturu – s. 1, 3, 23-24, 35, 41

Pilař, Jan (1917-1996): Český spisovatel, básník, literární kritik – s. 39

Poe, Edgar Alan (1809-1849): Americký básník, prozaik a literární kritik, autor hororových a mysteriózních příběhů – s. 36

Přemysl Otakar II. (1233-1278): Český král z dynastie Přemyslovců – s. 5

Slonim, Mark (1894-1976): Ruský politik, literární kritik, redaktor časopisu *Воля России* – s. 20

Simrock, Karl (1802-1876): Německý germanista, básník, překladatel – s. 21

Sosnovský, Lev (1886-1937): Ruský spisovatel, publicista, politik – s. 30

Šengeli, Georgij (1894-1956): Ruský básník, překladatel, literární kritik – s. 2, 37-38, 41

Trocký, Lev (1879-1940): Ruský revolucionář – s. 31

Volkonský, Sergej (1860-1937): Ruský spisovatel, dramatik – s. 30

Žáček, Jiří (*1945): Český spisovatel, básník, tvůrce aforismů – s. 3

Příloha 2: Rozhovor s překladatelem Michalem Laštovičkou

Co pro Vás Krysař Mariny Cvetajevové osobně znamená? Co Vás na něm zaujalo a jaké je podle Vás jeho místo v ruské literatuře?

Především velké překvapení. Musím přiznat, že Marinu Cvetajevovou jsem do té doby (počátek našeho století) znal jen letmo, překládal jsem tehdy hlavně Josifa Brodského a chystal jsem se přibrat i Sašu Čorného a Nikolaje Kljujeva (protože jsem tehdy netušil, že ten už přeložený byl). Nabídku na překlad Krysaře mi dala paní Galina Vaněčková v souvislosti s mým (bohužel neukončeným) doktorandským studiem na FF UK a já jsem se po prvním přečtení okamžitě nadchl. Považoval jsem tehdy totiž M. Cvetajevovou div ne za sovětskou spisovatelku (protože její překlady vycházely i u nás hojně od začátku normalizace) a tak bylo pro mne obrovským překvapením, když jsem četl v podstatě přesně mé tehdejší názory na podstatu bolševické revoluce, a to ještě v tak brilantní formě. Už jen z tohoto důvodu je místo této básně v ruské literatuře naprosto unikátní. Možná jako vůbec jediná naplno odhaluje celou bolševickou revoluci jako jeden gigantický obludný podvod (a to už tehdy!)

Co Vás k překladu přivedlo a co Vás inspirovalo?

Jak už jsem řekl, celý překlad byl vlastně objednan paní Vaněčkovou a nejpůvodněji mě k němu inspirovalo vlastně jen její neutuchající nadšení pro celou věc. Za což jí patří můj dík.

Jak dlouho Vám překlad trval? Bylo to rozděleno na nějaké etapy?

Celkem mi práce na překladu trvala téměř osm let. To bylo způsobeno tím, že jsem v té době ztratil zaměstnání v Českém rozhlasu a měl jsem rodinu a malou dceru, takže etapy překladu (tedy jak jsem toho porůznu musel úplně zanechat a pak zase po řadě měsíců znova navázat) byly dány tím, jak se mi postupně střídavě dařilo a nedařilo úspěšně živit rodinu. Obávám se, že definitivní zásluhu na dokončení překladu měl až můj rozvod.

Co bylo při překladu nejtěžší? Bylo některé místo, kdy jste nevěděl, jak dál překládat?

To bylo prakticky celé sakum-pikum od úplného začátku, a to bylo také to, co mě na tom nejvíc bavilo. Ale měl jsem (jak jsem už řekl jinde) vydatnou inspiraci v překladech Velemíra Chlebnikova a v tvorbě Františka Halase a Karla Kryla. Ani vlastně nevím, jak se mi ti dva poslední na to „přilepili“, ale teď s odstupem času usuzuji, že to byl nejspíše instinkt, protože oni se na to opravdu dokonale hodí.

V poemě se hojně vyskytují okasionalizmy, takže při překladu byla nutnost vytvářet novotvary. Jaká byla Vaše překladatelská strategie, vzpomenete si na nějaké nepoužité varianty?

Nepoužité varianty si už nevybavuji, protože jsem nepoužil opravdu jen ty, které byly zjevně špatné a tak jsem je hned zapomněl. Při tomto udivujícím množství neologismů jsem si nemohl dovolit žádnou dobrou variantu nepoužít, a tak je tam najdete všechny (přiznám se i k jednomu možná trochu násilně implantovanému vtipu, převzatému z dialogu Voskovce a Wericha: Devoto – Vo co de?)

Jaké další prvky znesnadňovaly překlad? Co dále tento text činilo překladatelsky náročnější, než texty jiné?

Možná to bude vypadat trochu přízemně, ale v mém případě asi opravdu ty vnější hmotné starosti o zabezpečení rodiny. Ty mě skutečně „natvrdo“ odvedly od práce na překladu mnohdy i na celé měsíce. Asi měl vážně pravdu Karel Čapek, když v „Bílé nemoci“ napsal (byť napůl v žertu), že ten, kdo chce něco dokázat ve vědě, nebo v umění, by se neměl ženit, a když, tak bohatě.

Jak vnímáte město Hameln tak, jak ho vystavěla Marina Cvetajevová, popř. jak vystavěla jednotlivé postavy?

To přece není nijak rozhodující. V básni tohoto typu jde vždycky o celkové vyznění a kulisy a reálie slouží jen k podtržení výsledného vyznění. Proto ani tak moc nezáleží na to, nakolik se v podobě města Hammelnu zobrazily české Všenory, a tak všelijak podobně. Ovšem je pravda, že když jsem se pokusil vytvořit k poemě i vlastní ilustrace (které se ale dostaly jen do prvního, polosoukromého vydání), inspiroval jsem se starožitnými kulisami k loutkovým divadélkům z 19. století. Ty v sobě mají právě něco jakoby nostalgicky německo-českého.

Do jaké míry v poemě vidíte dobový politický podtext?

Jak už jsem napsal výše: jde o jeden z nejzásadnějších politických textů v celé poezii 20. století. Do toho zahrnuji i tu inspirační podporu Karla Kryla a jeho díla.

Můžete Krysaře zasadit do kontextu Vaší překladatelské činnosti? Čím jste musel projít, než jste byl schopen Krysaře přeložit? Kam Vás Krysař posunul?

Já jsem už dříve překládal (dost sporadicky) toho Brodského, Sašu Čorného a dokonce jsem prošel jakýmsi překladatelským mini-kursem, který mi poskytl básník Josef Brukner v rámci

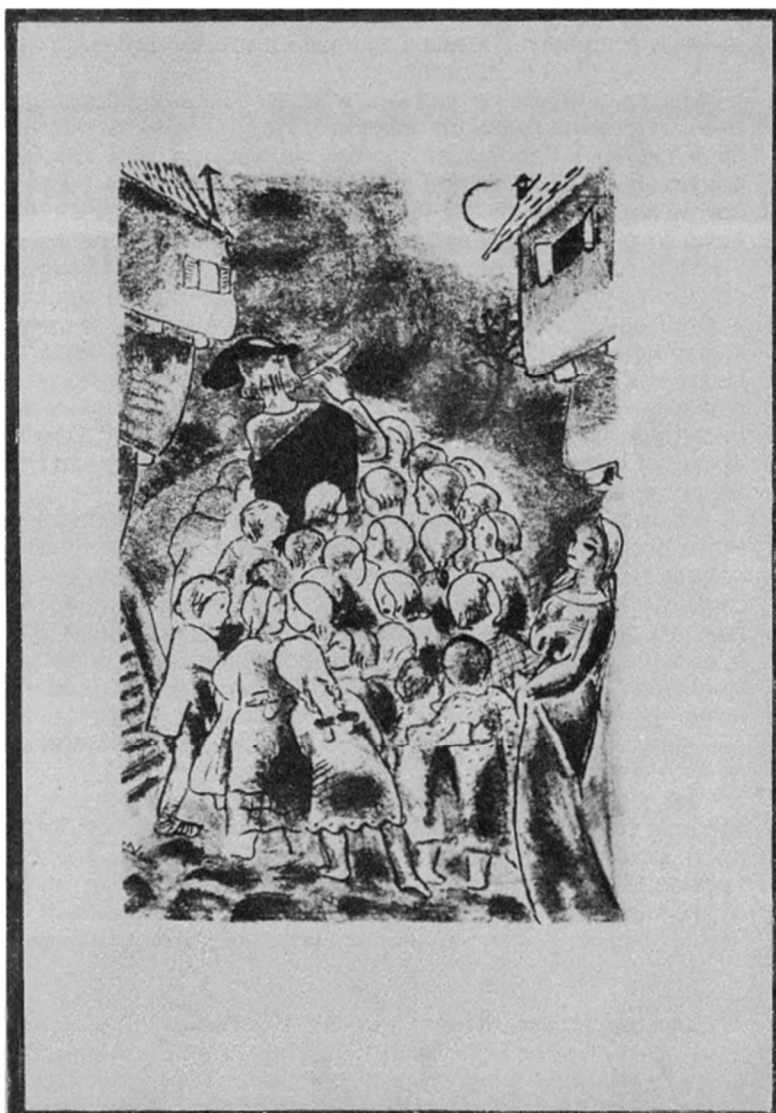
mého studia tvorby textu a scénáře na Konzervatoři Jaroslava Ježka. Práce na Krysařovi byla ale dokonalým předělem, překladatelským vzepětím, po němž jsem však asi opět sklouznul do předchozí překladatelské letargie. Sice jsem se (konečně) začal překládáním živit, ale právě z tohoto důvodu musím překládat výhradně odborné texty na výdělek, takže na jiné překlady už mi zase zbývá času jen minimálně.

Příloha 3: Ilustrace Ariadny Efronové k poemě M. Cvetajevové «Krysař»

Obrázek č.1: Město Hameln. Ilustrace Ariadny Efronové. Paříž. Konec dvacátých let.²⁰¹

²⁰¹ Zdroj: ЭФРОН, Ариадна. О Марине Цветаевой. Воспоминания дочери. Москва: Советский писатель, 1989, с. 188. ISBN 5-265-00670-2.

Obrázek č.2: Odvod dětí. Ilustrace Ariadny Efronové. Paříž. Konec dvacátých let.²⁰²

²⁰² Zdroj: ЭФРОН, Ариадна. О Марине Цветаевой. Воспоминания дочери. Москва: Советский писатель, 1989, с. 189. ISBN 5-265-00670-2.